

การจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา บ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง

โดย
นางสาวกัญญาณัฐ โพธิ์คีรี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิต

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2564

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

การจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา บ้านหาดส้มแป้น จังหวัด
ระนอง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโท
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2564
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

MANAGING COLLABORATION IN COMMUNITY CASE STUDY:
BAANHATSOMPAEN, RANONG PROVINCE

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Master of Arts (Public and Private Management)
Graduate School, Silpakorn University
Academic Year 2021
Copyright of Silpakorn University

61601307 : การจัดการภาครัฐและภาคเอกชน แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโทบัณฑิต

คำสำคัญ : การจัดการ, การจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวโดยชุมชน

นางสาว กัญญาณัฐ โพธิ์คีรี: การจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน
กรณีศึกษา บ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ดร. ปริญญา หรุ่น
โพธิ์

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพตามแนวคิดเชิงปรากฏการณ์วิทยา

ผลการวิจัยพบว่า การจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ภาคเอกชน และผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง มีความร่วมมือกันเป็นอย่างดี เนื่องจากผู้นำชุมชนมีการวางแผนที่จะพัฒนาชุมชนภายใต้แนวทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง โดยเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการมีส่วนร่วมด้านการวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมพัฒนา ร่วมลงมือปฏิบัติ ร่วมแบ่งปันผลประโยชน์ และมีส่วนร่วมในการประเมินผล จึงสรุปได้ว่า การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้นนั้นมาจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน พบว่าชาวบ้านในชุมชนมีความพร้อมในการรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี ทำให้แนวทางการพัฒนาความร่วมมือของชุมชนก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องในด้านการจัดการการท่องเที่ยว ทั้งนี้การมีผู้นำที่เข้มแข็ง เสียสละ เห็นแก่ประโยชน์อย่างเป็นธรรม และให้ความสำคัญในการอนุรักษ์สถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน รวมทั้งปลูกฝังให้คนในชุมชนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์เพื่อให้การดำเนินชีวิตของคนในชุมชนมีความสุข จะนำมาสู่การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

61601307 : Major (Public and Private Management)

Keyword : MANAGEMENT, MANAGING COLLABORATION IN COMMUNITY, COMMUNITY BASED TOURISM

MISS KUNYANUT POKIRI : MANAGING COLLABORATION IN COMMUNITY CASE STUDY: BAANHATSOMPAEN, RANONG PROVINCE THESIS ADVISOR : PARINYA ROONPHO, Ph.D.

This research aims 1) to study cooperation management for community-based tourism in Baanhatsompaen, Ranong and 2) to study problems and obstacles in community-based tourism in Baanhatsompaen, Ranong. This study is qualitative research.

The results reveal that tourism cooperation between state agencies, private organization, and the locals in Baanhatsompaen, Ranong was in a good level since the village head had a well-planned development in her community driven with the sustainable tourism strategy and the support of state agencies and other partnerships, which focuses on engagement between the partnerships in planning, decision-making, developing, performing, profit-sharing, and evaluating. The results point out that community-based tourism of Baanhatsompaen was built up of collaboration set in the community. It was found that the locals were well-prepared to cope with changes, leading the collaborative development plans to benefit the locals and those who involving tourism management. Also, a strong, selfless leader, an awareness of the importance of preserving community's tourist attractions as well as raising the awareness of preservation will bring community's well-being form the very sustainable tourism.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ เรื่อง การจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา บ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนองเล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี จากความมุ่งมั่นและความตั้งใจของผู้วิจัย โดยได้รับความเมตตาและความกรุณาทั้งทางด้านวิชาการและด้านการดำเนินการวิจัยจากบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ จาก อาจารย์ ดร.ปริญญา หรุษโพธิ์ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้สละเวลาให้คำปรึกษา ความช่วยเหลือ แก้ไขข้อบกพร่อง และให้คำแนะนำรวมถึงข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้วิจัยในตลอดระยะเวลาการทำวิจัย ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ ศิริวงศ์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ วิไลนุช ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำ และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย ส่งผลให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ที่สำคัญขอขอบพระคุณผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านหาดส้มแป้นและผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งในการเก็บข้อมูลการวิจัย ส่งผลให้ผู้วิจัยสามารถดำเนินการวิจัยจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

สำหรับคุณงามความดีอันใดที่เกิดจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบแต่ บิดา มารดา ซึ่งเป็นที่รักและเคารพยิ่ง และอยู่เบื้องหลังความสำเร็จทุกประการ ตลอดจนครูอาจารย์ที่เคารพทุกท่าน ที่ได้อบรมสั่งสอน ให้ความรู้ ให้การสนับสนุนและให้กำลังใจด้วยดียิ่งเสมอมา

นางสาว กัญญาณัฐ โพธิ์ศรี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1.....	1
บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	3
ขอบเขตของการศึกษา.....	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
บทที่ 2.....	5
ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	5
1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	5
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยว.....	11
3. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการจัดการการท่องเที่ยว.....	15
4. บริบทของชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง.....	18
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	24
บทที่ 3.....	28
วิธีดำเนินการวิจัย.....	28
1. ระเบียบวิธีวิจัย.....	28

2. การเลือกพื้นที่วิจัย.....	29
3. ผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	29
4. วิธีการที่ใช้ในการวิจัย.....	29
5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	30
6. การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	31
7. การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล.....	31
8. การรักษาสิทธิผู้ให้ข้อมูลและจริยธรรมในการวิจัย.....	32
9. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	32
บทที่ 4.....	33
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	33
ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปและประวัติการก่อตั้งการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง.....	33
ส่วนที่ 2 การจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง....	43
ส่วนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง.....	46
บทที่ 5.....	49
สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	49
1. สรุปผลการศึกษา.....	49
1.1 การจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง....	49
1.2 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง.....	52
2. อภิปรายผลการศึกษา.....	53
3. ข้อเสนอแนะ.....	57
3.1 ข้อเสนอแนะจากการศึกษา.....	57
3.2 ข้อเสนอแนะในครั้งต่อไป.....	58

รายการอ้างอิง.....59

ภาคผนวก 62

ประวัติผู้เขียน 73

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดระนอง.....	23
ภาพที่ 2 เขตการปกครองของชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง.....	34
ภาพที่ 3 ข้อมูลจำนวนประชากรของชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง ปี พ.ศ. 2560-2562...35	35
ภาพที่ 4 แหล่งท่องเที่ยวบ้านหาดส้มแป้น	37
ภาพที่ 5 อ่างเก็บน้ำคลองหาดส้มแป้น.....	39
ภาพที่ 6 กิจกรรมของการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น.....	41

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวในปัจจุบันมีการขยายตัวสูงมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเป็นอย่างมาก เป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญนำมาซึ่งเงินตราต่างประเทศ การสร้างอาชีพ และการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานของการคมนาคมขนส่ง การค้าและการลงทุน เมื่อประเทศประสบภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการก่อให้เกิดรายได้ให้กับประเทศซึ่งเป็นการช่วยให้เศรษฐกิจภายในประเทศฟื้นตัวได้รวดเร็ว อย่างไรก็ตามอุตสาหกรรมด้านการท่องเที่ยวยังมีการแข่งขันที่รุนแรงขึ้นตามลำดับ ซึ่งมีการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว (การท่องเที่ยวและกีฬา, 2557)

ในปี 2560 ระบุว่าสัดส่วนรายได้จากการจับจ่ายของนักท่องเที่ยว ชาวไทยและชาวต่างประเทศมีมูลค่าคิดเป็นร้อยละ 18.25 ของ GDP ประเทศไทย ในปี 2560 ตำแหน่งของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยในระดับโลก UNWTO ระบุว่า ประเทศไทยติดอันดับ 4 ในกลุ่มประเทศที่มีรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างประเทศมากที่สุดในโลก และคาดว่าในปี 2563 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวยังคงเป็นส่วนสำคัญในการช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในฐานะหน่วยงานหลักด้านการตลาดได้กำหนดเป้าหมายเชิงเศรษฐกิจเพื่อสร้างรายได้ทางการท่องเที่ยวรวมให้เพิ่มขึ้นร้อยละ 10 จากปี 2562 ซึ่งจะทำให้รายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติเพิ่มขึ้นเป็น 2.431 ล้านล้านบาทในปี 2563 (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2563)

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community - Based Tourism) คือ การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความมั่นคงและยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม มีการจัดการและกำหนดทิศทางโดยชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้เป็นเจ้าของในการจัดการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในการท่องเที่ยวนั้น เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้มาเยือนต่อไป การท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นเครื่องมือสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้านในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว กล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีความสำคัญต่อการพัฒนาและการสร้างรายได้ให้กับชุมชนในประเทศ การท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นจะต้องอาศัยทั้งความร่วมมือของคนในชุมชนที่จะต้องเข้ามามีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยยึดถือประโยชน์ของชุมชนเป็นหลัก (สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน, 2560)

การท่องเที่ยวภาคต่างๆในประเทศไทยจะให้ความรู้สึกและประสบการณ์ที่แตกต่างกัน อาทิ ภาคกลางมีจุดเด่นในด้านวัฒนธรรม ประเพณี โบราณสถานที่ยังคงอนุรักษ์ไว้สวยงาม สำหรับภาคเหนือนั้นมีสถานที่ท่องเที่ยวส่วนใหญ่ประกอบไปด้วย ธรรมชาติประเภทป่าไม้ ภูเขา และวัด โดยผู้คนส่วนใหญ่นิยมมาท่องเที่ยวในช่วงฤดูหนาว เพราะมีอากาศที่เย็นสบาย สำหรับภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานเป็นดินแดนที่ราบสูงซึ่งประกอบไปด้วยโบราณสถานที่บ่งบอกเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ยังมีแหล่งธรรมชาติที่มีรูปลักษณะงดงามเฉพาะตัว และสุดท้ายภาคใต้ ตั้งอยู่บนคาบสมุทรมาเลย์ ล้อมรอบไปด้วยทะเลทำให้ภาคใต้มีสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงาม ทั้งชายหาดและเกาะน้อยใหญ่ที่เรียงรายอยู่ทั้งสองด้าน รวมทั้งยังมีอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ภูเขา น้ำตก โบราณสถาน และทรัพยากรใต้น้ำซึ่งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของปะการัง และสัตว์ทะเลมากมาย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2563)

จังหวัดระนอง เป็นจังหวัดหนึ่งทางภาคใต้ที่ติดชายฝั่งทะเลตะวันตกของประเทศไทย มีพื้นที่ประมาณ 2,141,250 ไร่ โดยทางใต้ติดกับจังหวัดพังงาและจังหวัดสุราษฎร์ธานี ทางตะวันตกติดกับทะเลอันดามันและประเทศพม่า ส่วนทางตะวันออกติดต่อกับจังหวัดชุมพร โดยมีลักษณะเป็นพื้นที่เรียวยาวและแคบ มีความยาว 169 กิโลเมตร และมีส่วนที่แคบที่สุดอยู่ที่อำเภอกระบุรี โดยมีความกว้างเพียง 9 กิโลเมตร โดยคำว่าระนองมีเสียงเพี้ยนมาจากคำว่า แร่นอง เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่ในจังหวัดระนองมีแร่ที่อุดมสมบูรณ์อยู่มาก จังหวัดระนองได้ชื่อว่าเป็นเมือง "ฝนแปด แดดสี่" นั่นคือมีฝนตก 8 เดือน และฝนแล้งเพียง 4 เดือน นับว่าเป็นจังหวัดที่ฝนตกชุกมากที่สุดในประเทศไทย สำหรับการท่องเที่ยวจังหวัดระนองเป็นเมืองที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย รวมทั้งบ่อน้ำแร่ร้อนที่มีมากกว่า 7 แห่ง หรือ ป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดระนอง, 2559)

สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญเป็นอันดับต้นๆของจังหวัดระนองนั่นก็คือ บ้านหาดส้มแป้น ซึ่งเป็นตำบลหนึ่งในจังหวัดระนอง อยู่ห่างจากตัวเมืองจังหวัดระนอง เพียง 10 กิโลเมตร ลักษณะเป็นที่ราบท่ามกลางหุบเขา ไม่ติดทะเล มีแหล่งต้นน้ำที่ไหลผ่านตัวเมืองระนอง เดิมมีชาวจีนเข้ามาตั้งรกรากและหาแร่ดีบุก ซึ่งเป็นทรัพยากรหลักในการก่อสร้างเมืองระนอง หาดส้มแป้นมาจากคำว่า “ห้วยซั่มเปียน” ในภาษาจีน แปลว่า ลึกเข้าไปในหุบเขา คือลึกเข้าไปเพื่อไปหาแร่ในหุบเขา เป็นชุมชนทำเหมืองเก่า มีวิถีชีวิตการร่อนแร่มามากกว่า 100 ปี ปัจจุบันแม้แร่ดีบุกลดลงและราคาถูกก็ได้มีการค้นพบแร่ดินขาวคุณภาพดีอันดับต้นๆ ของเอเชีย มีชื่อเสียงด้านความโปร่งใสของเนื้อดิน ทั้งยังส่งออกขายทั้งในประเทศและต่างประเทศ ผู้คนในหาดส้มแป้นยังคงรักษาวิถีชีวิตแบบเดิมไว้ได้อย่างดี อีกทั้งหาดส้มแป้นเป็นเมืองแร่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ทำให้ชาวบ้านยังคงออกไปร่อนแร่ ทำเหมืองกันตามแบบวิถีชีวิตดั้งเดิม จากความอุดมสมบูรณ์ของดินและแร่ธาตุ ทำให้เกิดเป็นภูมิปัญญาการปั้นเซรามิกที่ส่งต่อรุ่นสู่รุ่นมาจนถึงปัจจุบัน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2561)

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้บ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนองจะมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่อุดมสมบูรณ์มากมายแต่ด้วยความที่จังหวัดระนองได้รับการสนับสนุนให้เป็นเมืองรองในการท่องเที่ยวจึงทำให้เกิดผลกระทบทั้งทางด้านบวกและด้านลบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน ทำให้การจัดการความร่วมมือด้านท่องเที่ยวโดยชุมชนยังไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย อีกทั้งยังประสบปัญหาอื่นๆตามมามาก ทั้งด้านความรู้ความสามารถของคนในชุมชนที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวโดยชุมชน และปัจจัยอื่นๆที่ไม่สามารถควบคุมได้ ด้วยเหตุนี้ เพื่อให้เกิดความร่วมมือที่ดีระหว่างการค้าเงินการด้านการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง ผู้วิจัยซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดระนองจึงมุ่งที่จะศึกษาหาแนวทางการจัดการความร่วมมือของชุมชนและประชาชนในท้องถิ่น ตลอดจนผู้มีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลไปเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาเป็นชุมชนยั่งยืน พึ่งพาตนเองได้ ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องต่อไป จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นจึงเป็นมูลเหตุจูงใจให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง

ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษากลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้แยกประเด็นการศึกษา ดังนี้
  - 2.1 ศึกษาบริบทของชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง
  - 2.2 การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
    - 2.2.1 การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวภายในชุมชน
    - 2.2.2 การจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวระหว่างหน่วยงานต่างๆ และชาวบ้าน ในชุมชน เช่น การแบ่งงานกันทำ การจัดสรรผลประโยชน์ การประกอบ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เป็นต้น
    - 2.2.3 ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน

3. ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้อาวุโสในท้องถิ่น กลุ่มชาวบ้านที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชน และนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงข้อมูล และวิธีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปพัฒนาศักยภาพของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2. ทำให้ทราบถึงข้อมูลด้านปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปพัฒนาศักยภาพของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการดำเนินการวิจัยเรื่อง การจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการทำวิทยานิพนธ์ ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยว
3. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการจัดการการท่องเที่ยว
4. บริบทของชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1) ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (2557) กล่าวว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม โดยคนในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนมีรับรู้ได้ถึงได้เป็นเจ้าของสามารถดูแลแหล่งท่องเที่ยวและเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน จากการศึกษาของคณะผู้วิจัยพบว่า มีผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

Giampiccoli and Kalis (2012) ได้ชี้ให้เห็นว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) สามารถส่งเสริมการพัฒนาที่เกิดขึ้นใหม่ในเศรษฐกิจ และได้ถูกนำมาใช้โดยโครงการความร่วมมือระหว่างประเทศเป็นเครื่องมือในการอำนวยความสะดวกในการลดความยากจน จุดมุ่งหมายสำคัญของ CBT เป็นการดำเนินการตามกลยุทธ์ที่เชื่อมโยงความต้องการที่จะลดความยากจนที่มีการแบ่งในการพึ่งพาโครงสร้างขึ้นอยู่กับควบคุมของภาครัฐและเอกชน

รชพร จันทรสว่าง (2546) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชนไว้ว่า เป็นการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่เป็นลักษณะชุมชน ที่สำคัญ คือ คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนเอง การท่องเที่ยวโดยชุมชนจะช่วยในการกระตุ้นเศรษฐกิจให้ชุมชนในท้องถิ่นด้วยการ

สร้างงานและการกระจายรายได้ ขณะเดียวกันก็ช่วยในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะตน

พจนานุกรม (2546) ได้ให้นิยามของการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่า เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีการจัดการและกำหนดทิศทางโดยชุมชนเพื่อให้ชุมชนได้มีบทบาทในการเป็นเจ้าของพื้นที่ที่สามารถดูแลรักษาเพื่อให้เกิดการเผยแพร่ความรู้แก่ผู้มาเยือน

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (2557) ได้ให้ความหมายเชิงปฏิบัติการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-based Tourism) ว่าหมายถึง การจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนสามารถเข้ามากำหนดทิศทางของการท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยว ทั้งนี้จะต้องมีการพัฒนาความรู้ความสามารถของคนในชุมชนให้มีบทบาทที่สำคัญในการดำเนินงานและจะต้องมีความรู้ความสามารถโดยมุ่งเน้นให้เกิดความยั่งยืนสู่คนรุ่นอื่นต่อไป

ศูนย์ประสานงานเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน (2555) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community – Based Tourism – CBT) เป็นเครื่องมือสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน การช่วยกันจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว

ชัยวัฒน์ ปูนคำปิ่น และชัยพงษ์ สำเนียง (2555) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน เน้นให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการทำงาน คือ การที่มุ่งพัฒนาให้คนในชุมชนเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการท่องเที่ยว และไม่เพียงแต่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ได้เน้นถึงการสร้างศักยภาพของคนในท้องถิ่นให้ใช้ความรู้ของตนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อนำไปสู่การดูแลรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติโดยให้มีความสมดุลกับภูมิปัญญาและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม รวมทั้งการเกื้อกูลต่อเศรษฐกิจของชุมชนในอนาคต เพราะการดูแลทรัพยากรเหล่านั้นเป็นหน้าที่ของคนในชุมชนซึ่งเป็นของส่วนรวมไม่ใช่เป็นของใครคนใดคนหนึ่ง

จากคำนิยามสามารถสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของชุมชน สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม โดยชุมชนเป็นหัวใจสำคัญในการดำเนินการเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการจัดการทรัพยากร ซึ่งชุมชนจะนำธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และประเพณีมาเป็นต้นทุนในการจัดการท่องเที่ยว นอกจากนี้ชุมชนยังมีส่วนในการกำหนดทิศทางการดำเนินกิจกรรม และโครงการต่างๆ อย่างครอบคลุมทุกด้าน ตลอดจนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว

2) หลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

จากการศึกษาคณะผู้วิจัยพบว่า มีนักวิชาการหลายท่านได้เสนอหลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชนดังนี้

ศูนย์ประสานงานเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน (ม.ป.ป.) และ สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (2557) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนมีหลักการดังนี้

1. ชุมชนเป็นเจ้าของ
2. ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจ
3. ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตัวเอง
4. ยกระดับคุณภาพชีวิต
5. ด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน
6. รักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของท้องถิ่น
7. เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มคนที่ต่างวัฒนธรรม
8. เคารพในความแตกต่างด้านวัฒนธรรมและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
9. ให้ผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น
10. เกิดการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน

การที่ชุมชนจะสามารถดำเนินการท่องเที่ยวตามหลักการดังกล่าวได้นั้น จำเป็นจะต้องสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและเตรียมความพร้อมในการจัดการการท่องเที่ยว ทั้งนี้ต้องเน้นการกระตุ้นให้คนในสังคมเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวและสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวได้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เอกลักษณ์และวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยววันั้นๆ นอกจากนี้ยังต้องสนับสนุนให้เกิดความอนุรักษ์ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ เอกลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนต่อไป

วีระพล ทองมา และประเจต อำนาจ (2547) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนได้มองชุมชนว่าเป็นศูนย์กลางเพื่อสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างสูงสุด ทั้งเรื่องทิศทาง แผนงาน แผนปฏิบัติการ โดยจะต้องดำเนินการพร้อมกันในทุกด้าน เมื่อมองในบริบทของการ

พัฒนาการท่องเที่ยวที่ต้องการให้ชุมชนได้ประโยชน์และมีส่วนร่วมจากการท่องเที่ยวประกอบไปด้วยหลักการดังนี้

1. การท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องมาจากความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ชุมชนได้มีการวิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบต่างๆทุกด้าน และคนในชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่จะดำเนินการตามแนวทางที่คนส่วนใหญ่เห็นตรงกัน

2. สมาชิกทุกคนในชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำกิจกรรม ร่วมติดตาม และร่วมประเมินผล รวมทั้งการเรียนรู้เพื่อที่จะได้รับประโยชน์ร่วมกัน

3. ชุมชนต้องการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม เป็นชมรม เป็นองค์กร หรือจะเป็นองค์กรชุมชนเดิมที่มีอยู่แล้วเช่นกัน องค์กรบริหารส่วนตำบล (อ.บ.ต.) ก็ได้ เพื่อกลไกที่ทำหน้าที่แทนสมาชิกทั้งหมดในระดับหนึ่ง และดำเนินการด้านการกำหนดทิศทาง นโยบายการบริหาร การจัดการ การประสานงาน เพื่อให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นไปตามเจตนารมณ์ของสมาชิกในชุมชนที่เห็นร่วมกัน

4. รูปแบบ เนื้อหา กิจกรรม ของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ต้องคำนึงการอยู่ร่วมกันอย่างมีศักดิ์ศรี มีความเท่าเทียมกัน มีความเป็นธรรม และให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมในเชิงสร้างสรรค์และลดผลกระทบในเชิงลบ

5. มีกฎ กติกาที่เห็นร่วมจากชุมชน สำหรับการจัดการท่องเที่ยวที่ชัดเจน และสามารถกำกับดูแลให้เป็นไปตามกติกาที่วางไว้

6. ชุมชนที่จัดการท่องเที่ยว สมาชิกในชุมชน ชาวบ้านทั่วไปและนักท่องเที่ยว ควรมีกระบวนการเรียนรู้ระหว่างกันและกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนากระบวนการทำงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ถูกต้องเหมาะสม และมีความชัดเจน

7. การท่องเที่ยวโดยชุมชน จะต้องมีมาตรฐานที่มาจากข้อตกลงร่วมภายในชุมชนด้วย เช่น ความสะอาด ความปลอดภัย การกระจายรายได้ที่เป็นธรรมของผู้ที่เกี่ยวข้อง และพิจารณาร่วมกันถึงขีดความสามารถในการรองรับ

8. รายได้ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว มีส่วนไปสนับสนุนการพัฒนาชุมชนและรักษาสิ่งแวดล้อม

9. การท่องเที่ยวจะไม่ใช่อำชีพหลักของชุมชน และชุมชนต้องดำรงอาชีพหลักของตนเองไว้ได้ ทั้งนี้หากอาชีพของชุมชนเปลี่ยนเป็นการจัดการท่องเที่ยว จะเป็นการทำลายชีวิตและจิตวิญญาณดั้งเดิมของชุมชนอย่างชัดเจน

10. องค์กรชุมชนมีความเข้มแข็งพอที่จะจัดการกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้ และพร้อมจะหยุดเมื่อเกินความสามารถในการจัดการ ซึ่งสิ่งเหล่านี้หากมองในแง่ความพร้อมของชุมชนและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการท่องเที่ยวในมิติของชุมชนแล้ว การท่องเที่ยวโดยชุมชนจะเป็นไปได้ด้วยดีนั้นยังต้องพิจารณาจากมิตินอกชุมชนที่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วยได้แก่ การตลาด นโยบายรัฐที่เข้ามาสนับสนุน และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว เป็นต้น

Felipe (2018) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวแบบชุมชนชนบทอย่างแท้จริงมีหลักการดังนี้

1. ผสมผสานความงามตามธรรมชาติและชีวิตประจำวันของชุมชนในชนบท
2. ส่งเสริมการปฏิบัติที่มีประสิทธิผลและยั่งยืน
3. ปรับให้เข้ากับวิถีชีวิตชนบทและรักษาสภาพแวดล้อมที่อบอุ่นผ่อนคลายและเป็นชนบทของชนบท
4. ดำเนินไปโดยการริเริ่มในท้องถิ่นและในท้องถิ่นและเสริมสร้างองค์กรท้องถิ่น
5. แจกจ่ายผลประโยชน์ในท้องถิ่นและแจกจ่ายผลประโยชน์
6. ส่งเสริมการเป็นเจ้าของที่ดินโดยชาวท้องถิ่น

สรุปได้ว่า ชุมชนจะต้องเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือการที่ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในชุมชนให้มีความรู้ ความสามารถในการตัดสินใจดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยมีเป้าหมายอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน จำเป็นจะต้องเข้าใจหลักการการทำงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนในแง่ความพร้อมของชุมชนและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการท่องเที่ยวในมิติของชุมชน นำหลักการทำงานข้างต้นมาดำเนินการ ให้เกิดเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ที่สำคัญคือการพิจารณาจากมิตินอกชุมชนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่การตลาด นโยบายภาครัฐที่เข้ามาสนับสนุน และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว มาเสริมในหลักของการดำเนินงานเพื่อให้เกิดกระบวนการทำงานมีประสิทธิภาพสามารถนำหลังการนี้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนตนที่สุด ในส่วนของผู้วิจัยจึงนำหลักการข้างต้นมาใช้เป็นข้อคำถามเพื่อศึกษาหาแนวทางการจัดการความร่วมมือด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น และนำข้อมูลกลับสู่ชุมชนเพื่อสร้างกระบวนการทำงานตามหลักการที่ถูกต้องแล้วยังสร้างความเข้มแข็งและความพร้อมให้กับชุมชนต่อการเปลี่ยนแปลงซึ่งจะปรับตัวเพื่อรองรับกระแสการท่องเที่ยวเข้าไปในชุมชน

3) แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (2560) กล่าวว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism : CBT) เป็นกระบวนการจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการวางแผน และกำหนดทิศทางท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน โดยมุ่งเน้นสิ่งสำคัญไปที่ความยั่งยืน ทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี บนพื้นฐานแนวคิดที่ว่าทุกคนในชุมชนคือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและเปรียบเสมือนเจ้าของสถานที่ท่องเที่ยว ทั้งด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี รวมทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนมาใช้เป็นปัจจัยในการจัดการการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อคนในท้องถิ่น ซึ่งในปัจจุบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วและถูกคาดหวังว่าจะเป็นวิธีการจัดการการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่ง que เพิ่มศักยภาพด้านการท่องเที่ยว โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ในการจัดการและสนับสนุนหรืออำนวยความสะดวกต่อการดำเนินการทุกขั้นตอน ในขณะที่เดียวกันก็จะต้องก่อให้เกิดประโยชน์แก่เศรษฐกิจชุมชน ซึ่งจากการศึกษาคณะผู้วิจัยพบว่ามีนักวิชาการหลายท่านได้เสนอแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนดังนี้

พจนานาสวนศรี (2546) ได้มีความเห็นว่าเจตนารมณ์ของการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ ในการพัฒนาชุมชนและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชนที่ชุมชนกำลังเผชิญอยู่เพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนและมองการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวมโดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการเมือง

Fennell (1999) ได้เสนอแนวคิดไว้ว่า เป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ช่วงชิงการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน หากแต่มุ่งตอบสนองความต้องการของคนในท้องถิ่นให้มากที่สุด ด้วยการใช้เทคโนโลยีในชุมชนเท่าที่จำเป็น ที่สำคัญยังต้องมีการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกันกับคนในชุมชน Fennell ยังได้เสนอคุณสมบัติที่สำคัญของการท่องเที่ยวชุมชนดังกล่าวว่า จะต้องประกอบไปด้วย 5 ประการ ได้แก่

1. ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่มีผลกำไรตอบแทนมายังครอบครัวของสมาชิกในชุมชนในฐานะการเปิดให้เป็นที่พักอาศัยของนักท่องเที่ยวในชุมชนนั้นๆ โดยไม่ต้องผ่านนายหน้าใดๆ อันจัดเป็นการสร้างรายได้ทางตรงแก่คนในชุมชน
2. ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ชุมชนได้รับประโยชน์โดยรวมอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างสาธารณูปโภคและการยกระดับความเป็นอยู่ que สร้าง “เพื่อสมาชิกในชุมชน” แต่ไม่ใช่ “เพื่อนักท่องเที่ยว”

3. ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดความตึงเครียดด้านสังคมและวัฒนธรรมในชุมชน อันเนื่องมาจากความพยายามนำความทันสมัยแบบตะวันตกเข้ามาสู่ชุมชน

4. ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่สร้างจิตสำนึกในการเคารพและรักษาสิ่งแวดล้อม สังคม ตลอดจนวัฒนธรรมในชุมชนให้เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยว

5. ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีงามระหว่างประเทศ ทั้งในระดับนานาชาติ นานาภูมิภาค ที่ล้วนอยู่ภายใต้ขนานวัฒนธรรม การท่องเที่ยวชุมชนต้องเป็นการท่องเที่ยวที่สอนให้นักท่องเที่ยวเคารพในความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในสังคม และไม่มองว่าใคร “เจริญกว่า” และใคร “ด้อยกว่า”

ชมพูนุท โมราชาติ (2551) กล่าวว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคนต่างวัฒนธรรมบนฐานของต้นทุนทางธรรมชาติ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการบริหารจัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน เพื่อให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ชาวบ้านในชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมและเป็นผู้มีบทบาทหลักในการจัดการ ควบคุม ดำเนินกิจกรรม การท่องเที่ยว เพื่อประโยชน์ของชุมชนเอง

สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (2557) กล่าวว่า เป็นเรื่องของการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนท้องถิ่นและผู้มาเยือน ในการที่จะดูแลรักษาทรัพยากรด้านต่างๆ ของชุมชนที่มีอยู่แล้ว ตลอดจนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน อันเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชน เพื่อประโยชน์แก่ชุมชน

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นกระบวนการจัดการท่องเที่ยวที่วางแผนโดยชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ และกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน โดยคำนึงถึงความยั่งยืนของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอื่นๆภายในชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคนต่างวัฒนธรรม และยังเป็นการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

2.แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยว

1) ความหมายการจัดการการท่องเที่ยว

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (2557) กล่าวว่า การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นองค์ประกอบสำคัญและเป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยว โดยมีชื่อเรียกว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism- CBT) หมายถึง การท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นผู้

กำหนดทิศทางของการท่องเที่ยวบนพื้นฐานแนวคิดที่ว่า ชาวบ้านทุกคนเปรียบเสมือนเป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยวและยังเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้านต่างๆมาใช้เป็นทุนหรือปัจจัยในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถและชุมชนมีบทบาทที่สำคัญในการดำเนินการจัดการท่องเที่ยว

มนัส สุวรรณ และคณะ (2543) ได้ให้หลักการในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ และเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายจะต้องพิจารณาขอบข่ายและองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยว ดังนี้

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยว (Tourism Resource) ซึ่งประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวตลอดจนทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยว
2. การบริการการท่องเที่ยว (Tourism Services) ได้แก่ การให้บริการเพื่อการท่องเที่ยวที่มีอยู่ พื้นที่หรือกิจกรรมที่มีผลเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของพื้นที่นั้นๆ
3. การตลาดการท่องเที่ยว (Tourism Marketing) โดยเป็นส่วนของความต้องการในการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยวผู้ประกอบการและประชาชนในพื้นที่ ซึ่งหมายรวมถึงกิจกรรมรูปแบบหรือกระบวนการการท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) กล่าวว่า การจัดการการท่องเที่ยว หมายถึง การวางแผนการท่องเที่ยวและดำเนินการให้เป็นไปตามแบบแผนได้มีการจัดการงานบุคคล งานด้านการบริหาร การอำนวยความสะดวกอย่างเหมาะสม และการประเมินผลการท่องเที่ยวให้เป็นไปตามแผนที่ได้ก่อตั้งไว้

ภัทรพร จันตะณี (2554) ได้กล่าวถึง การจัดการการท่องเที่ยวในความรับผิดชอบของหน่วยงานที่ดูแลสถานที่ท่องเที่ยววนั้น มีอยู่ 5 ภารกิจหลัก ดังนี้

1. การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ หน่วยงานที่รับผิดชอบในด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวควรมีบทบาทในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้สาธารณชนควรได้รับข้อมูลมากที่สุด
2. การสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยว เป็นการสำรวจหาข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ในพื้นที่ เพื่อเป็นข้อมูลในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่
3. การปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เป็นการจัดทำแผนงานโครงการ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่ประทับใจของนักท่องเที่ยว
4. การบริหารแหล่งท่องเที่ยว เป็นการกำหนดแนวทางในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด
5. การรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว เป็นการวางระบบในการดูแลรักษาความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ที่รับผิดชอบ

จากคำนิยามและความหมายของการจัดการท่องเที่ยว สามารถสรุปได้ดังนี้ “การจัดการการท่องเที่ยว” หมายถึง การวางแผนและดำเนินการกิจกรรมทางการท่องเที่ยวให้เป็นไปตามแผนงาน หลักการ ทฤษฎีและแนวคิดที่ได้วางไว้อย่างถูกต้อง โดยคำนึงถึงข้อจำกัดต่างๆ เป็นองค์ประกอบสำคัญ อีกทั้งต้องคำนึงถึงประชาชนในชุมชนและสภาพแวดล้อม รวมทั้งปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอีกด้วย

2) กระบวนการจัดการการท่องเที่ยว

วรรณภา ศิลปอาษา (2545) การจัดการโดยทั่วไปประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ประการ คือ การวางแผน การจัดองค์กร การจัดคนเข้าทำงาน การสั่งการ และการควบคุม ในการจัดการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพจึงจำเป็นต้องพิจารณาและดำเนินการตามกระบวนการจัดการดังกล่าว รายละเอียดดังนี้

3.2.1 การวางแผน (Planning) หมายถึง การกำหนดแผน หรือวิธีปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้า เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ เป็นขั้นตอนแรกที่ต้องเริ่มกระทำ ดังนั้น การวางแผนในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การเตรียมการ 2) การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย 3) การสำรวจข้อมูล 4) การวิเคราะห์ข้อมูล 5) การกำหนดนโยบายและจัดทำแผน 6) การปฏิบัติตามแผน และ 7) การตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน

3.2.2 การจัดองค์กร (Organization) การจัดองค์กรเป็นขั้นตอนที่สองที่ต้องดำเนินการ คือ การจัดโครงสร้างขององค์กรให้เหมาะสม และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ประกอบด้วย การกำหนดตำแหน่งและจัดกลุ่มงานที่จำเป็นเพื่อการทำงานตามเป้าหมาย และการมอบหมายอำนาจหน้าที่ที่จำเป็นในการปฏิบัติงานด้านต่างๆ

3.2.3 การจัดสรรคนเข้าทำงาน (Staffing) หมายถึง การคิดของผู้บริหารในการจัดการเกี่ยวกับทรัพยากรมนุษย์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสรรหาคคนที่ดีและเหมาะสม มีความสามารถเข้ามาทำงานในองค์กรและส่งเสริมศักยภาพของบุคลากรเหล่านั้น รวมทั้งบำรุงรักษาและจูงใจให้บุคลากรเหล่านั้นทำงานให้กับองค์กรในระยะยาวเช่น ในการจัดการท่องเที่ยวจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรหลายฝ่าย โดยบุคลากรเหล่านั้น ควรมีความรู้ ความสามารถ โดยเฉพาะเจตคติที่ดีเพื่อให้เกิดการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ดังนั้นการคนให้เหมาะสมกับงาน (Put the right man on the right job) จึงเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญที่สุด

3.2.4 การสั่งการ (Directing) หมายถึง การกิจที่ผู้นำต้องใช้ศิลปะในการจูงใจและชักนำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเต็มใจทำงานอย่างเต็มประสิทธิภาพ ทั้งนี้ผู้นำต้องมีทักษะในการติดต่อสื่อสารมีมนุษยสัมพันธ์ การเรียนรู้พฤติกรรมองค์กร จิตวิทยาองค์กร รวมถึงเทคนิค การมอบหมายงานเป็นต้น

3.2.5 การควบคุม (Controlling) หมายถึง กระบวนการตรวจสอบ ติดตามและประเมินผล งานหรือทำการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการจัดการทรัพยากร การท่องเที่ยว การควบคุมทรัพยากรการท่องเที่ยว ได้แก่ 1) การควบคุมทรัพยากรทางกายภาพ 2) การควบคุมบุคลากร 3) การควบคุมผลการปฏิบัติงาน) การควบคุมค่านงบประมาณและ 5) การควบคุมเทคนิคหรือวิธีการดำเนินงาน

Adhikary (1995) ได้เสนอรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยว (7 -S Model) ไว้ดังนี้

1. Strategy หมายถึง ยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์โดยจำเป็นจะต้องเลือกกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับบริบทชุมชนเราให้มากที่สุด

2. Structure หมายถึง โครงสร้างในองค์กร คือการจัดลำดับชั้น รวมทั้งการแบ่งหน้าที่ให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของแต่ละคน จะให้เกิดความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวได้รวดเร็วขึ้น

3. System หมายถึง ระบบในการจัดการการท่องเที่ยวและระบบอื่นๆ ที่จำเป็นต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจึงจะเป็นจะต้องนำเข้ามาใช้ให้เหมาะสมกันอีกด้วย

4. Staff หมายถึง บุคลากรในชุมชนที่เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการดำเนินการต่างๆ สำเร็จ ล่วงไปได้ โดยเฉพาะบุคคลที่ทำหน้าที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว โดยจะต้องเลือกสรรบุคคลที่มีความรอบรู้ความชื่นชอบในงานและละเอียดรอบครอบ มีสามารถให้ความช่วยเหลือแก่ผู้มาเยือนรวมทั้งท่องเที่ยวได้ด้วยความเต็มใจ มีความจริงใจ ซื่อสัตย์ ทำงานดีประผลผลสำเร็จและสามารถทำให้เกิดความพอใจ

5. Skill ในการทำงานทุกอย่างต้องอาศัยความชำนาญ งานจึงจะมีประสิทธิภาพ โดยขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 อย่างคือ ความรู้ ทักษะ และทัศนคติต่องาน

6. Style การรวมกันระหว่าง Staff และ Skill แต่ละคนจะมีรูปแบบในการดำเนินงานที่ต่างกัน

7. Share การแบ่งปันแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความคิดเห็นและความรู้ซึ่งนำไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวได้ดีที่สุด

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว จะประสบความสำเร็จได้นั้น ควรคำนึงถึงองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้ การวางแผน การจัดองค์กร การจัดสรรทรัพยากรมนุษย์ การสั่งการ และ การควบคุมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ และยังคงคำนึงถึงการนำกลยุทธ์ต่างๆ มาปรับใช้เพื่อให้ทันต่อยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา

3.แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการจัดการการท่องเที่ยว

แนวความคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นแนวคิดที่ให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชนเอง เป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนรู้จักวิเคราะห์ถึงสถานการณ์ที่ตนเองเป็นอยู่ และพร้อมจะเปลี่ยนแปลงเมื่อจำเป็น กระบวนการพัฒนาจึงจะเกิดไปด้วยความสมัครใจ ปราศจากการบังคับ ชุมชนจะมีบทบาทหลักในการพัฒนาสามารถพัฒนาและพึ่งพาตนเองได้ และผลแห่งการพัฒนา ก็จะตกอยู่กับประชาชนในชุมชนนั่นเอง และการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นการปูพื้นฐานให้มีการสร้างประชาธิปไตยขึ้นในชุมชนได้อย่างมั่นคง จากการศึกษาของคณะผู้วิจัยพบว่า มีนักวิชาการเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการจัดการการท่องเที่ยวไว้ดังนี้

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชนทางการท่องเที่ยวไว้ว่า การสนับสนุนส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยว โดยที่ให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์และมีรายได้จากการท่องเที่ยวและสภาพแวดล้อมให้คงอยู่ แต่ ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (อ้างใน อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์, 2539) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน เรื่องการพัฒนานั้นจะต้องร่วมศึกษาทั้งปัญหา และหาสาเหตุ รวมทั้งความต้องการของคนในชุมชน ต้องสร้างรูปแบบการพัฒนาเพื่อให้สามารถแก้ปัญหาและตอบสนองต่อความต้องการของชาวบ้านในชุมชนได้

การท่องเที่ยวและกีฬา (2554) จัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อฟื้นฟูและกระตุ้นภาคการท่องเที่ยวให้ขยายตัวและเกิดความยั่งยืน และเพื่อเร่งรัดและสร้างศักยภาพในการหารายได้จากการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยให้มีความพร้อมทั้งด้านคุณภาพการแข่งขัน และให้เกิดการสร้างรายได้และการกระจายรายได้ควบคู่ไปกับการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยกำหนดยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติไปสู่การปฏิบัติ โดยผ่านกลไกการมีส่วนร่วมทั้งในภาครัฐ ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และภาคประชาชน

พจนา สวนศรี (2546) กล่าวถึงการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism : CBT) ว่าเป็น การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และสังคม การทำงานที่เกิดขึ้นโดยชุมชน ชุมชนเป็นคนกำหนดทิศทางการจัดการชุมชน รวมทั้งชุมชนเป็นผู้มีบทบาทในการเป็นเจ้าของสถานที่ และมีสิทธิในการจัดการดูแลความเรียบร้อยต่างๆ

ในการทำงานเพื่อเตรียมความพร้อมชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว หากมองว่าองค์กรที่เข้าไปทำงานร่วมกับชาวบ้านและองค์กรชาวบ้านควรมีพันธะสัญญาในการทำงานร่วมกัน สร้างจุดมุ่งหมายในการทำงานร่วมกันและร่วมกันทำงาน ซึ่งกระบวนการการทำงานในการเตรียมความพร้อมชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวมีดังนี้

1. ศึกษาความเป็นไปก่อนลงพื้นที่ เพื่อเลือกพื้นที่ทำงาน
2. ศึกษาความเป็นไปได้ร่วมกับชุมชน เป็นการทำงานอย่างมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชนก่อนการตัดสินใจดำเนินการ
3. กำหนดวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว เป็นการกำหนดทิศทางงาน
4. การวางแผน เป็นการวางแผนเพื่อเตรียมความพร้อมชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว
5. การบริหารจัดการองค์กร แนวทางการสร้างองค์กรในการบริหารจัดการ
6. การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว เป็นการนำเสนอภาพกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน
7. การสื่อความหมายการพัฒนาบุคลากรของชุมชนให้มีความสามารถในการบอกเรื่องราวของชุมชนได้อย่างน่าสนใจ
8. การตลาด เป็นการเรียนรู้และทำความเข้าใจกลไกการตลาด พฤติกรรมนักท่องเที่ยว และองค์ประกอบที่สำคัญในการทำตลาด ศึกษาความเป็นไปได้ร่วมกับชุมชน
9. การจัดการท่องเที่ยวนำร่อง เป็นการทดสอบความพร้อมของชุมชน โดยการเชิญกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องในการท่องเที่ยว ให้เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน และแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อให้ชุมชนได้ปรับปรุงก่อนเปิดการท่องเที่ยวจริง
10. การติดตามและประเมินผล เป็นการติดตามและประเมินผลทั้งในระดับกิจกรรมและภาพรวมการทำงาน CBT (Community Based Tourism) ของชุมชน

สุรีพร พงษ์พานิช (2544) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยว ส่วนมากจะเป็นการร่วมกันใช้และได้รับประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยจะต้องมีส่วนร่วมครบองค์ประกอบ 5 ประการ ดังนี้

1. การร่วมคิดและวางแผน รวมถึงการร่วมจัดการ ด้านการเตรียมความพร้อม สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ชุมชน ทั้งนี้จะต้องมีการร่วมกันประชุม แสดงความคิดเห็นและลงความคิดเห็นต่างๆได้ว่าแผนพัฒนาการท่องเที่ยวที่ภาคราชการนำเสนอ นั้นท่านเห็นด้วยหรือไม่ หากไม่เห็นด้วย ท่านมีข้อเสนอแนะควรทำอย่างไร หากท้องถิ่นใดที่ยังไม่มีการท่องเที่ยวแต่ต้องการให้เกิดขึ้น ก็ต้องร่วมกันคิดว่าชุมชนของเรามีอะไรเด่นแตกต่างจากชุมชนอื่น มีทรัพยากรอะไรที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้บ้าง ควรมีการจัดการอย่างไรบ้าง ควรแบ่งหน้าที่ให้ใครทำอะไร ควรตั้งร้านค้าตรงไหนก็หลัง ควรให้ใครเข้ามาขายได้บ้าง ควรจัดร้านค้าแผงลอยอยู่บริเวณไหนให้ดูเป็นระเบียบ ควรขายของราคา

เท่าไร ควรจัดการด้านสิ่งแวดล้อมอย่างไรเพื่อป้องกันมลพิษและความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

2. การร่วมกันปฏิบัติตามแผน เมื่อมีการวางแผนแล้วสมาชิกในชุมชนทุกคนต้องร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ที่ตกลงกันไว้ อาทิ การวางแผนลดขยะภายใน 1 ปี ก็จะต้องร่วมมือกันลงมือทำให้ได้ตามแผนนั้น

3. การร่วมกันใช้ประโยชน์ สมาชิกทุกคนจะต้องมีสิทธิใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท่องเที่ยวในท้องถิ่น จะต้องมีการจัดการผลประโยชน์ทั้งที่เป็นตัวเงินและวัตถุให้ประชาชนในท้องถิ่นอย่างทั่วถึงและเหมาะสม โดยคำนึงถึงความยุติธรรมและความเท่าเทียมกันเป็นหลัก เมื่อทุกคนได้รับประโยชน์อย่างเหมาะสม ซึ่งหมายถึง การลงทุนลงแรงมากก็จะได้รับผลประโยชน์มาก สิ่งนี้ช่วยกระตุ้นให้กิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นดำเนินต่อไป

4. การร่วมติดตามและประเมินผล เมื่อมีการดำเนินการแล้วจะมีปัญหาไม่เข้าใจต่างๆ เกิดขึ้นจึงต้องร่วมแลกเปลี่ยนความคิด ถ่ายทอดประสบการณ์ และร่วมกันประชุมหาวิธีการแก้ไขปัญหานั้น

5. การร่วมทำนุบำรุงรักษา เมื่อมีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรแล้ว ทุกคนต้องร่วมกันบำรุงรักษาด้วย หากละเลยปล่อยให้ทรัพยากรที่มีอยู่เสื่อมลง นักท่องเที่ยวก็จะไม่มาเยี่ยมเยือน ผลประโยชน์ที่เคยได้รับก็จะหมดไปเช่นกัน

ภักดี รัตนผล (2543: 6-8, อ้างถึงใน กุลจิรา เสาวลักษณ์จินดา, 2555) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ ท้องถิ่น ชุมชน และภาคเอกชนในทิศทางปัจจุบันและในอนาคต ควรเป็นในลักษณะที่ภาครัฐเป็นหน่วยสนับสนุนโดยให้ท้องถิ่น ชุมชน และภาคเอกชนเป็นหน่วยงานดำเนินการบริหารจัดการภายใต้วัตถุประสงค์ร่วม คือ การพัฒนาที่ยั่งยืนโดยมีเหตุผลสนับสนุน 4 ประการ คือ

1. ตามข้อบัญญัติรัฐธรรมนูญ ในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และความรู้สึกในความเป็นเจ้าของต่อทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นและชุมชนของตนเอง

3. จากข้อกำหนดและแนวทางในการกระจายอำนาจในการจัดการงบประมาณ และการคลังจากส่วนกลางและส่วนภูมิภาคสู่ท้องถิ่น อันจะส่งผลให้ท้องถิ่นมีรายได้เพียงพอที่จะดูแลและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นและชุมชนของตนเอง

4. จากข้อเท็จจริงที่ปรากฏว่า คนในท้องถิ่นจะมีความรู้สึกรักและหวงแหนทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ มีดังนี้ คือ การจัดศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยว การจัดเก็บค่าบริการนักท่องเที่ยว การจัดบริการจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม โดยกลุ่มแม่บ้านในท้องถิ่น การจัดรถบริการนำเที่ยวแบบพื้นบ้าน การจัดการด้านการดูแลรักษาความสะอาด การบริการห้องน้ำ และสถานที่จอดรถ การจัดทำป้ายชื่อ แสดงข้อมูล ณ แหล่งท่องเที่ยว การจัดทำหน่วยสินค้าของท้องถิ่นและชุมชน การสนับสนุนงบประมาณจากท้องถิ่นในการพัฒนาปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวนั้น กล่าวโดยสรุปการมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การพัฒนาความสามารถหรือศักยภาพของประชาชนต่อการดูแลและการจัดการกับทรัพยากรที่มีให้ชุมชน ตลอดจนการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนด้วย ได้แสดงให้เห็นว่า การท่องเที่ยวเป็นการท่องเที่ยวที่พึงประสงค์ของชุมชน ชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดการและประโยชน์จะกลับไปสู่ชุมชนโดยตรง

จากการประมวลแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว คณะผู้วิจัยมีความสนใจในแนวคิดของสุรีพร พงษ์พานิช ซึ่งกล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยว ส่วนมากจะเป็นการร่วมกันใช้และได้รับประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยว ประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 5 ประการ คือ การร่วมกันวางแผน การร่วมกันปฏิบัติตามแผน การร่วมกันใช้ประโยชน์ การร่วมติดตามประเมินผล และการร่วมทำนุบำรุงรักษา ซึ่งจะนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการทำวิจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว กรณีศึกษาชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง

4. บริบทของชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง

ประวัติความเป็นมาจังหวัดระนอง

สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดระนอง (2561) กล่าวว่า จังหวัดระนอง หรือ เมืองแร่นอง เดิมเป็นหัวเมืองเล็ก ๆ มีฐานะเป็นเมืองขึ้นของเมืองชุมพรมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีของไทย โดยแบ่งการปกครองออกเป็น 2 เมือง คือ เมืองระนองและเมืองตระ ซึ่งอยู่ในการปกครองเมืองชุมพร เจ้าเมืองมีบรรดาศักดิ์เป็นหลวง เรียกชื่อตามนามเมืองว่า “หลวงระนอง” ครั้นต้นสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ มีชาวจีนฮกเกี้ยนชื่อ “คอซู้เจียง ” ได้ยื่นขอประมูลอากรตีบุกในเขตเมืองระนองและเมืองตระ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชฯ ดำรงตำแหน่งนายอากรเมืองตระและเมืองระนอง

ในปี พ.ศ.2397 ตำแหน่งเจ้าเมืองระนองว่างลง เนื่องจากหลวงระนองป่วยถึงแก่กรรม พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า เจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานสัญญาบัตรเลื่อนบรรดาศักดิ์ หลวงรัตนเศรษฐี (คอซู้เจียง) ขึ้นเป็นพระรัตนเศรษฐี เป็นเจ้าเมืองระนอง เมื่อพม่าตกเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษและรัฐบาลอังกฤษได้จัดการปกครองหัวเมือง ที่ได้ในเวลาต่อมา พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริว่าเมืองระนองและเมืองตระ เป็นเมืองขึ้นอยู่ในเมืองชุมพร จะรักษาราชการ ทางชายแดนไม่สะดวก จึงโปรดฯ ให้ยกเมืองตระและเมืองระนอง เป็นหัวเมืองจัตวา ขึ้นตรงต่อกรุงเทพมหานคร และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เลื่อนบรรดาศักดิ์พระรัตนเศรษฐี (คอซู้เจียง) ขึ้นเป็นผู้ว่าราชการเมืองระนอง เมื่อพ.ศ.2405และในปีพ.ศ.2420 สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นพระยาดำรงสุจริตมหารัถราชโกศล รัตนองมีฐานะเป็นหัวเมืองอิสรภาพ และต่อมาได้ยกฐานะ เป็นจังหวัดและได้มีการยุบเมืองตระเป็นอำเภอ เรียกว่า อำเภอกระบุรี โดยให้ขึ้นกับจังหวัดระนองตั้งแต่นั้นมา

อาณาเขตที่ตั้งและขนาดจังหวัดระนอง

จังหวัดระนอง ตั้งอยู่ชายฝั่งทะเลตะวันตกของภาคใต้ มีพื้นที่ประมาณ 2,141,250 ไร่ มีพื้นที่ติดต่อกับทิศเหนือติดต่อกับจังหวัดชุมพรและประเทศพม่า ทิศตะวันออกติดต่อกับจังหวัดชุมพร ทิศใต้ติดกับจังหวัดพังงาและจังหวัดสุราษฎร์ธานี ส่วนทิศตะวันตกติดกับแม่น้ำกระบุรีซึ่งกั้นพรมแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศพม่า มีลักษณะพื้นที่เรียวและแคบ มีความยาวถึง 169 กิโลเมตร และมีความแคบในบริเวณอำเภอกระบุรี เพียง 9 กิโลเมตร

ภูมิประเทศจังหวัดระนอง

พื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดระนองเป็นภูเขา ซึ่งลาดจากทิศตะวันออกลงสู่มหาสมุทรอินเดีย ทางทิศตะวันตก มีพื้นที่ราบบ้างเล็กน้อยตามชายฝั่งมหาสมุทรอินเดีย และบริเวณ 2 ฝั่งของแม่น้ำต่าง ๆ ในจังหวัด ตามชายฝั่งมีเกาะเล็กเกาะน้อยประมาณ 60 เกาะ

สภาพภูมิอากาศจังหวัดระนอง

เนื่องจากเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ทางภาคใต้ด้านฝั่งตะวันตกได้รับอิทธิพลของลมมรสุมลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้อย่างเต็มที่ จึงมีฝนตกชุกหนาแน่นกว่าจังหวัดอื่น ๆ และตกเกือบตลอดปี ส่วนฤดูหนาวอากาศไม่หนาวจัดเพราะอยู่ไกลจากอิทธิพลของอากาศหนาวพอสมควร แต่บางครั้งอาจมีฝนตกได้ เนื่องจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือที่พัดผ่านอ่าวไทยพาเอาฝนมาตก แต่มีปริมาณน้อยกว่า

จังหวัดที่อยู่ทางด้านตะวันออกของภาคใต้ ฤดูกาลของจังหวัดระนองแบ่งตามลักษณะลมฟ้าอากาศของประเทศไทยออกได้เป็น 3 ฤดู คือ

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคมหรือเรียกว่าเป็นช่วงฤดูมรสุม โดยในเดือนเมษายนอากาศจะร้อนที่สุดแต่เพราะภูมิประเทศเป็นคาบสมุทรอยู่ใกล้ทะเลให้อากาศมีความเย็นชื้นบ้าง

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม มีฝนตกมากตลอดฤดูฝน และเดือนสิงหาคมจะมีฝนตกชุกที่สุดในรอบปี

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ ในระยะนี้จะมีลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งเย็นและแห้งจากประเทศจีนพัดปกคลุมประเทศไทย ทำให้อุณหภูมิลดลงทั่วไป และมีอากาศหนาวเย็น แต่เนื่องจากจังหวัดระนองอยู่ใกล้ทะเล อุณหภูมิจึงลดลงเล็กน้อยเป็นครั้งคราว อากาศจึงไม่หนาวเย็นมากนัก และตามชายฝั่งมีฝนตกทั่วไป แต่มีปริมาณไม่มาก

คำขวัญจังหวัดระนอง

“คอคอดกระ ภูเขาหญ้า กาหยูหวาน ธารน้ำแร่ มุกแท้เมืองระนอง”

คอคอดกระ หมายถึง ส่วนที่แคบที่สุดของคาบสมุทรมลายู กว้างประมาณ 9 กิโลเมตร อยู่ในท้องที่อำเภอกระบุรี

ภูเขาหญ้า หมายถึง ภูเขาที่ไม่มีต้นไม้ใหญ่ขึ้น ช่วงฤดูฝนมีหญ้าปกคลุมสวยงามมาก ส่วนในฤดูร้อน หญ้าจะแห้งตาย ภูเขาจะมองดูเป็นสีน้ำตาล เป็นลักษณะภูเขาหัวโล้น เมื่อสะท้อนแสงอาทิตย์จะดูสวยงามไปอีกแบบหนึ่ง อยู่ใน ตำบลหงาว อำเภอเมืองระนอง

กาหยูหวาน หมายถึง เม็ดมะม่วงหิมพานต์ ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดระนอง

ธารน้ำแร่ หมายถึง น้ำแร่ธรรมชาติที่ได้จากบ่อน้ำร้อน 3 บ่อที่อยู่ภายในวัด ตโปทาราม ห่างจากศาลากลางจังหวัดไปทางตะวันออกประมาณ 2 กิโลเมตร

ไข่มุกแท้เมืองระนอง หมายถึง จังหวัดระนอง มีภูมิประเทศติดกับทะเลอันดามันซึ่ง ทะเลอันดามันเป็นทะเลที่มีน้ำลึกจึงเหมาะแก่การเลี้ยงหอยมุก ทำให้จังหวัดระนอง มีชื่อเสียงด้านไข่มุกระดับประเทศ

สภาพทางเศรษฐกิจจังหวัดระนอง

สภาพทางเศรษฐกิจของพื้นที่ในเขตตรวจราชการที่ 7 ส่วนใหญ่เป็นแหล่งเกษตรกรรมโดยมีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ผลไม้ กาแฟ และการทำประมง การเลี้ยงกุ้ง กุ้งกุลาดำ กุ้งแชบ๊วย นอกจากนี้ยังมีอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตจากการเกษตร เช่น โรงงานน้ำมันปาล์ม โรงงานแปรรูปไม้ยางพารา ผลไม้กระป๋อง เป็นต้น แต่สภาพทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่มีรายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งทุกจังหวัดได้ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วโลกอย่างต่อเนื่องทำให้ในแต่ละปีมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศเข้ามาเป็นจำนวนมาก

เทศกาลและประเพณีประจำจังหวัดระนอง

งานปิดทองพระถ้ำขยางค์ จัดขึ้นในช่วงเทศกาลตรุษจีน (กุมภาพันธ์) ประมาณ ๓-๗ วัน โดยใช้บริเวณถ้ำพระขยางค์เป็นสถานที่จัดงาน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปเข้าไปสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และชมความสวยงามของถ้ำตลอดจนพันธุ์ไม้และว่านสมุนไพรที่หายากชนิดต่างๆ ซึ่งเชื่อกันว่ามีผู้นำมาปลูกไว้ กิจกรรมช่วงกลางคืนมีมหรสพต่างๆ ให้ชม

เทศกาลเที่ยวระนอง ท่องอันดามัน จัดสัปดาห์ที่สามของเดือนมีนาคม มีกิจกรรมการจัดนิทรรศการของหน่วยงานต่างๆ กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว การออกร้านของบริษัททัวร์ การจัดทำเส้นทางท่องเที่ยว มีการแสดงในเวลากลางคืน

งานกาหูก จัดพร้อมกับงานเทศกาลเที่ยวระนอง ท่องอันดามัน ซึ่งเป็นช่วงเก็บเกี่ยวเมล็ดกาหูก หรือ มะม่วงหิมพานต์ ที่กำลังสุกเต็มต้น นักท่องเที่ยวจะได้ชมนิทรรศการต่างๆ การประกวดพืชผลทางการเกษตร เช่น ประกวดเมล็ดกาหูก และกล้วยเล็บมือนาง มีการจำหน่ายสินค้าทางการเกษตร และอาหารทะเลแปรรูปหลากหลาย เป็นต้น

เทศกาลสงกรานต์น้ำแร่ แช่น้ำศักดิ์สิทธิ์ กำหนดจัดงานในช่วงเทศกาลสงกรานต์ของเดือนเมษายน จัดบริเวณสวนสาธารณะรักษะวาริน โดยมีกิจกรรมที่น่าสนใจ ได้แก่ ขบวนแห่พระพุทธรูปราชูปถัมภ์ การทำบุญตักบาตร สรงน้ำพระพุทธรูป พร้อมรดน้ำผู้ใหญ่ ร่วมพิธีอาบน้ำศักดิ์สิทธิ์ (น้ำแร่ที่ผ่านพิธีพุทธาภิเษกจากปากบ่อน้ำแร่ทุกบ่อ ณ สวนสาธารณะรักษะวาริน) ทัวร์ไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ๙ พระเกจิ ในจังหวัดระนอง ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสัมผัสน้ำแร่ร้อนตามศูนย์บริการสุขภาพ และชมแหล่ง

ท่องเที่ยวธรรมชาติของจังหวัด จัดขึ้นภายในบริเวณสวนสาธารณะรักษะวาริน (บ่อน้ำ แร่ร้อน) และ วัดโตไปทาราม ถนนชลระอุ อำเภอเมืองระนอง

งานวันสถาปนาเมืองระนอง จัดขึ้นทุกวันที่ ๒๑ กรกฎาคมของทุกปี บริเวณอนุสาวรีย์เจ้าเมืองระนองหน้าลานเอนกประสงค์เทศบาลเมืองและพระราชวังรัตนรังสรรค์จำลอง มีกิจกรรมตักบาตรอาหารแห้งพระสงฆ์ในตอนเช้า และช่วงเย็นมีการแสดง แสงสีเสียง และจำหน่ายสินค้า

งานเสด็จพระแข่งเรือ (แม่น้ำกระบุรีและลำคลองละอุ่น) จัดในช่วงวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ถึง วันแรม 3 ค่ำ เดือน 11 (เดือนตุลาคม) กิจกรรมในงาน คือ การแข่งขันเรือพระน้ำ โดยจะมีการนำเรือมาตกแต่งให้สวยงาม และอัญเชิญพระพุทธรูปประดิษฐานในเรือ แล้วแห่ไปตามลำน้ำกระบุรี โดยผ่านบริเวณย่านชุมชน มีการประกวดร้องเพลงเรือ การแข่งเรือยาว ซึ่งจะเป็นการจัดร่วมระหว่างชาวไทยและชาวพม่า งานจัดบริเวณแม่น้ำกระบุรี ช่วงคอคอดกระ และบริเวณหน้าที่ว่าการอำเภอกระบุรีก็จะจัดให้มีงานมหรสพ ตลอดจนการแสดงต่างๆ

ชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหาดส้มแป้น (2561) กล่าวว่า ตำบลหาดส้มแป้น เดิมเป็นแหล่งแร่สำคัญของจังหวัดระนอง ได้มีชาวจีนเดินทางเข้ามาทำเหมืองแร่ แล้วกลับออกไปบอกเจ้าเมืองระนองว่า ที่ห้วยขี้เปียน มีแร่อุ้มสมบูรณ์ คำว่า "ห้วยขี้เปียน" ในภาษาจีนแปลว่า ลึกเข้าไปในหุบเขา คนในพื้นที่จึงได้เรียกกันต่อๆมาว่า "ห้วยขี้เปียน" และคำนี้ก็ได้เพี้ยนมาเป็น "หาดส้มแป้น" พื้นที่เป็นที่ราบในหุบเขา มีภูเขาล้อมรอบทั้งสี่ด้าน ทิศนัยภาพเป็นทิวทัศน์ที่สวยงาม อากาศร่มรื่นเหมาะที่จะประกอบกิจกรรมทางการท่องเที่ยว

คำขวัญชุมชนบ้านหาดส้มแป้น

“หาดไร่เงา ชุนเขานมสาว ดินขาวมากมาย พ่อท่านคล้ายศักดิ์สิทธิ์ี แดนเนรมิตระนองแคนย่อน”

สภาพภูมิศาสตร์

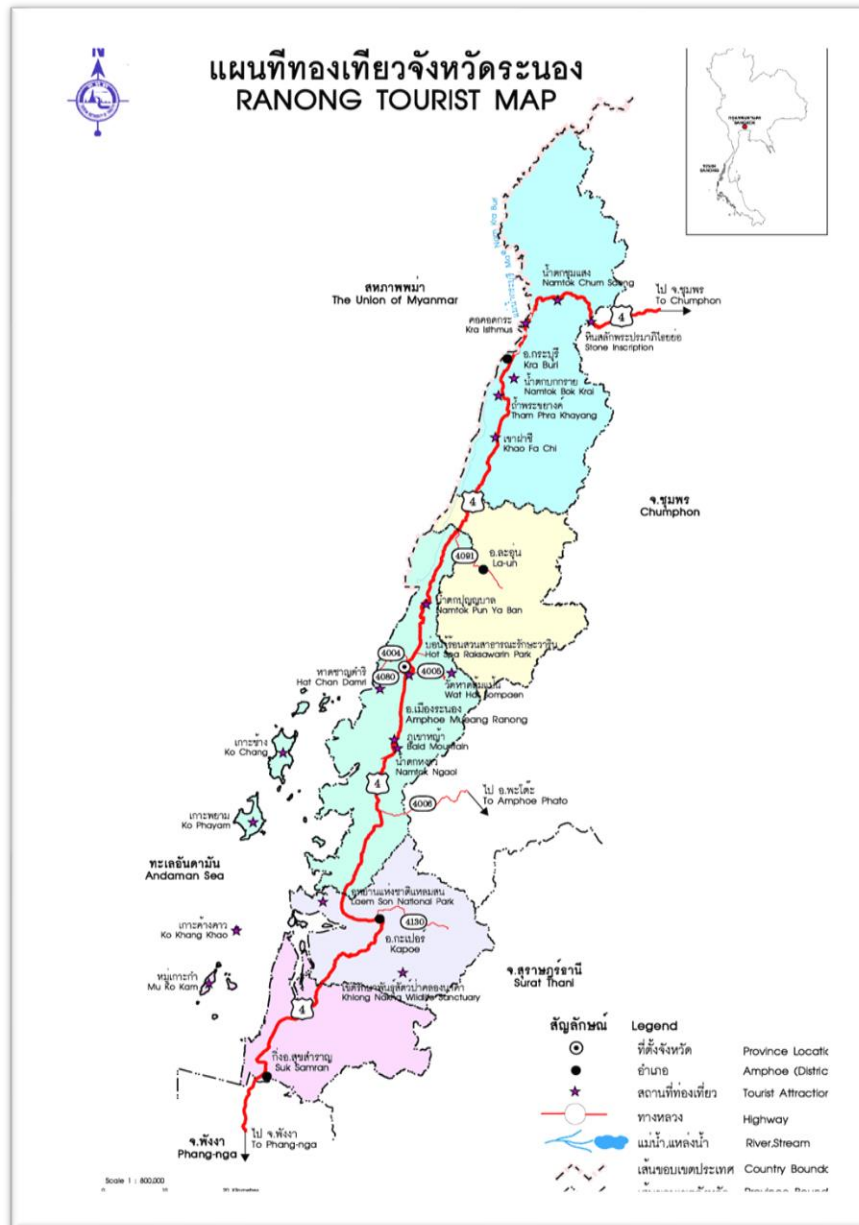
ตำบลหาดส้มแป้นมีลักษณะเป็นที่ราบหุบเขาโดยมีภูเขาล้อมรอบทั้ง 4 ด้านมีสภาพทางกายภาพเป็นภูเขามีสวยงาม เป็นแหล่งต้นน้ำของจังหวัดระนอง เป็นสถานที่ก่อสร้างอ่างเก็บน้ำคลองหาดส้มแป้น ณ บ้านทอนเรียน หมู่ที่ 3 ตำบลหาดส้มแป้นซึ่งเป็นอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง

ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลบางนอน อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง

ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลปากทรง อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร

ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลบางพระเหนือ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง

ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลหงาว และตำบลบางรี้น อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง

ภาพที่ 1 แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดระนอง
ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2555)

5.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปทุมพร แก้วคา และคณะ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านฮ่องแอ ผลการศึกษาภาพรวมของบ้านฮ่องแอ พบว่า ชุมชนมีศักยภาพในระดับสูง ด้วยทุนทางสังคมเดิมที่ชุมชนมีความสามัคคีซึ่งจะนำหมู่บ้านไปสู่ความยั่งยืน การท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนที่มีการบริหารจัดการโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ประเพณี วิถีชีวิตและวัฒนธรรม ดังนั้น การเตรียมความพร้อมของชุมชน คือ การศึกษาศักยภาพและข้อจำกัดของชุมชน รวมทั้งการพัฒนาขีดความสามารถของคณาจารย์ กลุ่มท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว และบริการท่องเที่ยวให้สามารถรองรับ การท่องเที่ยวได้ โดยไม่เกินขีดความสามารถในการรองรับของชุมชน และเกิดจากความต้องการของชุมชนโดยใช้สถาบันการศึกษาเป็นพี่เลี้ยงในการส่งเสริมและพัฒนาโดยมีกลุ่มแกนนำของชุมชนที่จะทำงานอย่างมีส่วนร่วมเป็นทีมในการทำงาน โดยใช้องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ศักยภาพของคน ศักยภาพของพื้นที่ การจัดการการมีส่วนร่วมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาชุมชนสู่การท่องเที่ยวโดยชุมชน

กชธมน วงศ์คำ (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหัวขัว ตำบลแกดำ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดมหาสารคาม จากการศึกษาพบว่า บ้านหัวขัว ตำบลแกดำ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดมหาสารคาม ชุมชนมีความพร้อม ความต้องการ และมีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยว การกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนเป็นเจ้าของจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน โดยคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม และผลจากการสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหัวขัวอยู่ในระดับมาก ($X = 4.29$; $S.D. = 0.63$) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ($X = 4.38$; $S.D. = 0.65$) รองลงมาได้แก่ ด้านองค์กรชุมชน ($X = 4.32$; $S.D. = 0.71$) ด้านการจัดการ ($X = 4.26$; $S.D. = 0.67$) และด้านการเรียนรู้ ($X = 4.20$; $S.D. = 0.75$) ตามลำดับ

เมตตา เก่งชูวงศ์ และคณะ (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ยั่งยืนของบ้านปลาบู่ ตำบลหนองแสง อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนบ้านปลาบู่มีศักยภาพใน 4 ด้านที่ศึกษา ได้แก่ ศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ศักยภาพด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ศักยภาพด้านการบริหารจัดการองค์กร และศักยภาพด้านการเรียนรู้ เนื่องจากชุมชนบ้านปลาบู่มีที่ตั้งภูมิศาสตร์อยู่ในพื้นที่ที่แวดล้อมด้วยทรัพยากรธรรมชาติดิน น้ำ ป่า ดังนั้นด้วยกายภาพที่อุดมสมบูรณ์ จึงเป็นต้นทุนพื้นฐานสำคัญ นอกจากนี้ ชุมชนบ้านปลาบู่ยังมีต้นทุนทางด้านภูมิปัญญาผนวกกับการบริหารจัดการและเปิดใจในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ โดยเฉพาะในการจัดการปัจจัย 4 ของการดำรงชีวิต อาทิเช่น การผลิตอาหารที่ปลอดภัย มีแผนการพัฒนาข้าวเป็นยารักษาโรคได้ มีการผลิตเครื่องนุ่งห่มที่รักษาสิ่งแวดล้อมด้วยการ

ย้อมผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติ การรักษาสุขภาพองค์รวมด้วยการบำบัดกายและจิตให้สมดุล ซึ่งศักยภาพเหล่านี้เป็นสิ่งที่นำไปสู่การพัฒนาในลักษณะของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านปลาบูได้ด้วย การพัฒนาให้ได้มาตรฐานและมีความเป็นเอกลักษณ์ ของท้องถิ่นตลอดรวมไปถึงการพัฒนาการผลิตเป็นสินค้าและบริการให้เกิดเป็นรายได้ของชุมชนอย่างไรก็ตามคุณค่าและความหมายในเชิงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตเหล่านี้ ต้องนำหลักการตลาดมาพัฒนานวัตกรรมสินค้าและบริการ เพื่อการสร้างอาชีพเสริมรายได้ทำเป็นวิถีสู่ความยั่งยืนของคน ครอบครัวและชุมชนบ้านปลาบูให้มีสืบต่อไปในอนาคต

กมลชนก จันทรเกตุ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา ชุมชนเกาะยอ จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่า การจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะยอ ยังไม่เกิดความยั่งยืน เนื่องจากขาดความสมดุลในการประชาชนในชุมชนไม่ได้มีส่วนร่วมในทุก ๆ ขั้นตอนของกระบวนการจัดการ ซึ่งจากการศึกษาพบว่ามิติด้านที่ขาดความยั่งยืนและควรได้รับการแก้ไขตามลำดับความเร่งด่วน คือ มิติการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม และด้านมิติการพัฒนาสังคม วัฒนธรรม และนอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนเกาะยอ ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้นำ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในชุมชน ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากเครือข่ายภายนอก และปัจจัยด้านนโยบายมาตรการและกฎหมาย ซึ่งนำไปสู่ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะยอเพื่อให้เกิดความยั่งยืน คือ ควรมีหน่วยงานที่รับผิดชอบในรูปแบบคณะกรรมการ มีแผนงานด้านท่องเที่ยว มีระบบบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างยั่งยืนที่มีความสมดุลของการพัฒนาในมิติทางด้านเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ภายใต้เงื่อนไขการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกๆกระบวนการ

วิษณุ หยกจินดา (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกว้าง ตำบลทับไทร อำเภอบึงนาราง จังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษาพบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกว้าง ตำบลทับไทร อำเภอบึงนาราง จังหวัดจันทบุรี การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก โดยมีระดับการมีส่วนร่วมเป็นอันดับแรก รองลงมา ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับมาก ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานอยู่ในระดับมากและอันดับสุดท้ายด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับน้อย ตามลำดับ

อรวรรณ เกิดจันทร์ (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลนคลองโคก จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมส่วนใหญ่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลนคลองโคกนั้น มีความรู้ความเข้าใจ

เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับดี ในการเข้าใจคำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและสามารถนำไปปฏิบัติ หรือดำเนินงานในสถานที่จริงได้เป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมบำรุงในการรักษา และปรับปรุงแก้ไขแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่าส่วนใหญ่แต่ละผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องก็จะมี การแสดงความมีส่วนร่วมออกมาในส่วนของปัญหาที่เกิดขึ้น การดูแลเรื่องของสถานที่ท่องเที่ยว และการดูแลทรัพยากรป่าชายเลน ในขณะที่การได้รับผลประโยชน์จากการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่าส่วนใหญ่ผลประโยชน์ที่ได้รับโดยตรงเลยนั้น คือ คนในชุมชนท้องถิ่น อย่างไรก็ตามการมีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจกำหนดเป้าหมายการดำเนินงาน การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่าส่วนใหญ่ได้มีการกำหนดแผนงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา การดำเนินงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวป่าชายเลนคลองโคลน ในหลายๆส่วน พบว่าส่วนใหญ่มีการปรับปรุงในส่วน of แหล่งท่องเที่ยวและบรรยากาศต่างๆ ให้กลมกลืนกับธรรมชาติให้มากที่สุด การจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า ส่วนใหญ่สิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลนคลองโคลนนั้นได้มีการสร้างไว้เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวเช่น ที่จอดรถ ที่พักโฮมสเตย์ รีสอร์ทที่มีเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ในส่วนของข้อเสนอแนะและความคิดเห็น หรือสิ่งที่ต้องการเพิ่มเติมเกี่ยวกับภาพรวมของป่าชายเลนคลองโคลน จังหวัดสมุทรสงครามพบว่าส่วนใหญ่ ไม่มีข้อเสนอแนะหรือแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม

กุลวดี ละม้ายเงิน และเทิดชาย ช่วยบำรุง (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตพื้นที่พิเศษ เมืองโบราณอุทองจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอุทอง ในปัจจุบันมี 6 ขั้นตอน คือ สร้างการมีส่วนร่วม โดยมีการจัดประชุมของสำนักงานพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อให้ภาคีที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นทางการท่องเที่ยวและการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตพื้นที่พิเศษ ต่อมาคือ ค้นหาผู้นำ เป็นการค้นหาผู้นำจากตัวแทนของชุมชนต่างๆ เพื่อประสานงานข้อมูลข่าวสารทางการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตามด้วยการจัดตั้งชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยว จัดตั้งขึ้นเพื่อกำหนดและดำเนินงานตามกฎระเบียบ จัดทำแผนปฏิบัติการโครงการ กิจกรรม ส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และประสานความร่วมมือกับหน่วยงานทุกภาคส่วนและทุกภาคี จากนั้นจึงทำการวางแผนทางการท่องเที่ยว เป็นการวางแผนทางการท่องเที่ยวที่เกิดจากการเสนอความคิดเห็นของสมาชิกในชมรม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การท่องเที่ยวดำเนินไปอย่างสอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชน ตามด้วยดำเนินการตามแผน เป็นการดำเนินการตามแผนการท่องเที่ยวที่ได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และการติดตามประเมินผล เป็นการติดตามประเมินผลการ

ดำเนินงานทางการท่องเที่ยวว่าประสบความสำเร็จหรือไม่โดยการช่วยเหลือของสำนักงานพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

พิฑูรย์ ทองฉิม (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ผลการศึกษาพบว่า จากข้อมูลที่มีผู้วิจัยได้ศึกษาสามารถสรุปตามกรอบที่จะใช้ในการสังเกตการณ์ตามประเด็นข้อมูลด้านองค์ประกอบของความร่วมมือทั้ง 5 องค์ประกอบ คือ ด้านความร่วมมือในการทำแผน ผลจากการสังเกตพบว่า ชุมชนได้มีการรวมตัวกันเพื่อดำเนินการวางแผนด้านการบริหารจัดการชุมชน ผ่านเวทีการประชุมระดับอำเภอเพื่อการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตชุมชน ต่อด้วยการวิเคราะห์สถานการณ์การท่องเที่ยวของชุมชนเกาะลันตา , ด้านความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนข้อมูล พบว่า ความร่วมมือในด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูลหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน มีการให้การสนับสนุนข้อมูลข่าวสารและความรู้ ความชำนาญที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน โดยได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อมูลซึ่งกันและกันผ่านการประชุมเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ , ด้านความร่วมมือในการปฏิบัติพบว่า ความร่วมมือในการปฏิบัติ มีการร่วมกันลงมือปฏิบัติเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน , ด้านความร่วมมือในการประเมินผล พบว่า ยังไม่สามารถประเมินผลการปฏิบัติงานได้ แต่ทุกหน่วยงานก็ได้ใช้วิธีดำเนินการประเมินผลกันในทุกๆ ระยะเวลาดำเนินการตามแผนเพื่อให้สามารถระบุปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการได้ และด้านความร่วมมือในการบันทึกข้อตกลง พบว่า ได้เกิดความร่วมมืออย่างเป็นทางการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวผ่านการประชุมร่วมกันในโครงการการสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายพื้นที่คุ้มครองทางทะเลอันดามัน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง” ผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

1. ระเบียบวิธีวิจัย
2. การเลือกพื้นที่วิจัย
3. ผู้ให้ข้อมูลหลัก
4. วิธีการที่ใช้ในการวิจัย
5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
6. การเก็บรวบรวมข้อมูล
7. การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล
8. การรักษาสิทธิผู้ให้ข้อมูลและจริยธรรมในการวิจัย
9. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง เป็นการศึกษาค้นคว้าวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ตามแนวคิดเชิงปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 2 ประการ คือ เพื่อศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง และเพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง โดยอาศัยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลหลัก ไม่ว่าจะเป็น ผู้นำชุมชน ชาวบ้านในชุมชน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และนักท่องเที่ยว ซึ่งจะตั้งคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรมภายในชุมชน รวมไปถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน และใช้การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-

Participant Observation) เพื่อเข้าไปสังเกตพฤติกรรมของชาวบ้านและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน เพื่อรวบรวมข้อมูลนำมาวิเคราะห์และศึกษาเป็นลำดับขั้นต่อไป

2. การเลือกพื้นที่วิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง เป็นพื้นที่ศึกษา การจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งนี้เพราะชุมชนบ้านหาดส้มแป้นยังคงนำ ทรัพยากรทางธรรมชาติและวิถีชีวิตดั้งเดิมที่ได้ปฏิบัติกันมาตั้งแต่อดีตและยังคงรักษาไว้อยู่ในปัจจุบัน มาปรับใช้ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยว จนเกิดเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่สำคัญแห่งหนึ่งในจังหวัด ระนอง

3. ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มประชากรที่จะใช้ในการศึกษาออกเป็น 3 กลุ่ม จำนวน 14 คน คือ

1. กลุ่มผู้ริเริ่ม / ผู้ก่อตั้ง คือ ประชาชนในท้องถิ่นที่อาศัยในพื้นที่ชุมชนบ้านหาดส้มแป้น โดยเป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง รวม 5 คน
2. ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ชาวบ้าน ผู้ประกอบการเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว สมาชิกกลุ่มหรือฝ่ายต่างๆ รวม 5 คน
3. นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง รวม 4 คน

4. วิธีการที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพตามแนวคิดเชิงปรากฏการณ์วิทยา ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการดังนี้

1. การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) เพื่อศึกษาสภาพ สังคมในชุมชนและสังเกตพฤติกรรมของคนในชุมชน โดยจะเป็นการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูล สภาพการณ์ แต่ไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆกับคนในชุมชน แต่จะคอยสังเกตการณ์ อยู่ห่างๆพร้อมการจดบันทึก เพื่อทำการศึกษาบริบทของชุมชนและทรัพยากรการท่องเที่ยวภายใน ชุมชน จนถึงกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชน เพื่อให้สามารถเก็บข้อมูลได้อย่างเป็น ธรรมชาติมากที่สุด

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลในบางประเด็นที่ไม่ได้รับจากการสังเกตการณ์ ผู้วิจัยจึงจะทำการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในประเด็นที่ต้องการศึกษา โดยผู้วิจัยจะทำการนัดหมายผู้ถูกสัมภาษณ์ล่วงหน้า โดยจะสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้วิจัยและผู้ถูกสัมภาษณ์ให้เป็นกันเองมากที่สุดเพื่อนำไปสู่การสัมภาษณ์เชิงลึกโดยให้อยู่ในขอบเขตและประเด็นคำถามที่ต้องการจะศึกษา ซึ่งแนวคำถามที่ใช้ในการศึกษาจะมุ่งเน้นไปที่รูปแบบการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง ผู้วิจัยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ตัวผู้วิจัย ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการการวิจัยเชิงคุณภาพตามแนวคิดเชิงปรากฏการณ์วิทยา ตัวผู้วิจัยจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก และวิธีการต่างๆร่วมกัน

2. เครื่องมือสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล นั่นคือ แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้สร้างแนวคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้ง ผู้นำชุมชน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ และนักท่องเที่ยว ประกอบไปด้วย

แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้นำชุมชน และ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล

ส่วนที่ 2 ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง ทั้งในเรื่องประวัติศาสตร์ การพัฒนา และการเปลี่ยนแปลง

ส่วนที่ 3 ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง

ส่วนที่ 4 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

แบบสัมภาษณ์สำหรับนักท่องเที่ยว

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นต่อชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง

ส่วนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา บ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง

3. อุปสรรคที่ช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. สมุดบันทึกและอุปกรณ์เครื่องเขียน สำหรับการจดบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสนทนา
2. กล้องถ่ายภาพและโทรศัพท์มือถือ สำหรับถ่ายภาพ บันทึกวิดีโอ บันทึกเสียง และเก็บข้อมูลที่สำคัญในการสนทนาเพื่อผู้วิจัยสามารถเก็บข้อมูลได้อย่างถี่ถ้วนและรวดเร็ว
3. แพ้มในการช่วยเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับช่วยแยกประเภทของข้อมูลต่างๆ ให้เป็นหมวดหมู่และเป็นระเบียบ เพื่อความความสะดวกในการนำข้อมูลไปใช้ต่อไป

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ส่วน คือ ข้อมูลปฐมภูมิ และ ข้อมูลทุติยภูมิ เพื่อช่วยสร้างความเข้าใจพื้นฐานในการวิจัยและช่วยในการออกแบบแบบสอบถาม รวมไปถึงช่วยให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้นโดยมีแหล่งที่มาของข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ผู้วิจัยต้องการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมจากแหล่งข้อมูลโดยตรง ซึ่งจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างตามที่ได้กำหนดไว้จนครบตามประเด็นคำถามที่เตรียมไว้

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ผู้วิจัยต้องการค้นหาข้อมูลมาจากแหล่งข้อมูลต่างๆที่ไม่ได้มาจากผู้ให้ข้อมูลโดยตรง ได้แก่ เอกสารและวารสารที่สามารถอ้างอิงได้ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงแหล่งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เพื่อประกอบการสร้างแบบสอบถาม

7. การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

งานวิจัยครั้งนี้ใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ของ Denzin ในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายเพื่อรวบรวมข้อมูลให้เป็นเรื่องเดียวกัน ซึ่งจะใช้วิธีการศึกษาข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์ พร้อมด้วยการศึกษาข้อมูลจากเอกสารประกอบ โดยข้อมูลที่ได้จะต้องเหมือนกัน หรือเป็นไปในทิศทางเดียวกัน แล้วจึงนำผลการศึกษามาเขียนในงานวิจัยต่อไป แต่หากข้อมูลที่ได้แตกต่างกันหรือขัดแย้งกัน ผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลใหม่อีกครั้ง

8. การรักษาสิทธิผู้ให้ข้อมูลและจริยธรรมในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คำนึงถึงการรักษาสิทธิของผู้ให้ข้อมูลและจริยธรรมในการวิจัยเป็น โดยมีการดำเนินการตามกระบวนการตั้งแต่เริ่มเก็บข้อมูลในการวิจัย โดยการลงพื้นที่เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เพื่อสร้างความไว้วางใจ ขออนุญาต และแสดงความยินดีในการให้สัมภาษณ์ด้วยความสมัครใจ ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยได้ชี้แจงรายละเอียด วัตถุประสงค์ในการทำวิจัย แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ เพื่อขอความร่วมมือและความสมัครใจในการให้ข้อมูลในการวิจัย พร้อมทั้งแจ้งขออนุญาตในการใช้เครื่องบันทึกเสียงหรือถ่ายภาพระหว่างการสัมภาษณ์เพื่อบันทึกข้อมูลอย่างครบถ้วน และเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสอบถามข้อสงสัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย และหากผู้ให้ข้อมูลไม่สะดวกที่จะตอบคำถามใด ผู้ให้ข้อมูลสามารถปฏิเสธการตอบคำถามดังกล่าวได้

หลังจากเสร็จสิ้นการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยแจ้งผู้ให้ข้อมูลทราบถึงการนำเสนอข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การเก็บข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และรายละเอียดของผู้ให้ข้อมูลเป็นความลับ พร้อมทั้งทำลายทิ้งเมื่อดำเนินการวิจัยเสร็จสิ้นแล้ว และการนำเสนอข้อมูลจะไม่ส่งผลกระทบต่อหรือสร้างความเสียหายแก่ผู้ให้ข้อมูลและต่อองค์การ

9. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลในประเด็นที่ต้องการศึกษามาเพียงพอแล้วและข้อมูลตอบโจทย์ตรงตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยจึงดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์และสังเกตเพื่อนำมาใช้ในการศึกษา โดยจำแนกประเด็นการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้ โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ การจดบันทึก และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเครื่องมือต่างๆ แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาประเด็นที่คล้ายคลึงกัน และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน แล้วจึงนำมาจัดกลุ่มเข้าด้วยกัน และเขียนข้อมูลเป็นข้อความเชิงบรรยาย (Descriptive) เพื่ออธิบายการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว โดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา บ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการวิจัยไว้ 2 ข้อ ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง 2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง

ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพตามแนวคิดเชิงปรากฏการณ์วิทยา และได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ประเภท ประกอบด้วย การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มผู้ริเริ่มและผู้ก่อตั้ง ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และนักท่องเที่ยว จากการศึกษาผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปและประวัติการก่อตั้งการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง

ส่วนที่ 2 การจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง

ส่วนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปและประวัติการก่อตั้งการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง

ชุมชนบ้านหาดส้มแป้น เป็นตำบลเล็กๆ ที่อยู่ใกล้เมืองที่สุด ตั้งอยู่กลางขุนเขาเขียวมา จากคำว่า "ฮวยซั่มเปียน" ซึ่งมีการบอกเล่ามีชาวจีนเข้ามาในพื้นที่เพื่อหาแร่ดีบุก เมื่อมีผู้คนพูดคุยกับ ชาวจีนกลุ่มนี้ว่าจะไปที่ใดก็จะได้รับคำตอบว่า "ฮวยซั่มเปียน" ลึกเข้าไปในหุบเขาอันเป็นลักษณะภูมิประเทศของพื้นที่ เมื่อกาลเวลาผ่านไปคำว่า "ฮวยซั่มเปียน" จึงได้เพี้ยนมาเป็นคำว่า "หาดส้มแป้น" จนถึงปัจจุบัน

ชุมชนบ้านหาดส้มแป้น มีทั้งหมด 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านทุ่งคา หมู่ที่ 2 บ้านบางสังติ และหมู่ที่ 3 บ้านหาดส้มแป้น ตั้งอยู่บนที่ราบลุ่มห่างจากตัวเมืองระนองประมาณ 7 กิโลเมตร มี ทิวทัศน์ที่สวยงาม อากาศร่มรื่น โอบล้อมด้วยขุนเขาทั้ง 4 ด้าน มีพื้นที่เป็นภูเขา ประมาณ 36,009 ไร่ และเป็น ที่ราบหุบเขาประมาณ 12,000 ไร่ ยังคงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งป่าไม้

ภูเขา น้ำตก และลำธาร ตำบลหาดส้มแป้น อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง ตั้งอยู่ห่างจากอำเภอเมืองระนอง ทางทิศตะวันออก ตามเส้นทางถนนสายระนอง-หาดส้มแป้น ถนนลาดยางยาวประมาณ 7 กิโลเมตร เป็นสายหลักในการคมนาคมระหว่างอำเภอเมืองระนองกับตำบลหาดส้มแป้น ในปัจจุบันเป็นเส้นทางการคมนาคมระหว่างอำเภอเมืองระนอง และอำเภอละอุ่นอีกเส้นทางหนึ่ง ตำบลหาดส้มแป้น มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 47,219 ไร่ หรือประมาณ 75.55 ตารางกิโลเมตร

ลักษณะภูมิประเทศของตำบลหาดส้มแป้นมีลักษณะเป็นที่ราบหุบเขา โดยมีภูเขาล้อมรอบทั้ง 4 ด้าน มีสภาพทางกายภาพเป็นภูเขามิทีวทัศน์ที่สวยงาม เป็นแหล่งต้นน้ำของจังหวัดระนอง เป็นสถานที่ก่อสร้างอ่างเก็บน้ำคลองหาดส้มแป้น ณ บ้านทอนเรียน หมู่ที่ 3 ตำบลหาดส้มแป้น ซึ่งเป็นอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง ส่วนสภาพทางภูมิศาสตร์ มีลักษณะเป็นที่ราบหุบเขา โดยมีภูเขาล้อมรอบทั้ง 4 ด้าน มีพื้นที่เป็นภูเขาประมาณ 36,009 ไร่ และเป็นพื้นที่ราบหุบเขาประมาณ 12,000 ไร่ ตำบลหาดส้มแป้น มีสภาพทางกายภาพเป็นภูเขามิทีวทัศน์ที่สวยงาม อากาศร่มรื่น สภาพภูมิอากาศอากาศไม่ร้อนหรือหนาวจัดเกินไป ฝนตกประมาณ 6 เดือน เนื่องจากอิทธิพลลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ โดยฝนจะตกหนักในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคมของทุกปี ฤดูหนาวประมาณ 2 เดือน ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคม จากนั้นไปเป็นฤดูร้อนประมาณ 4 เดือน ตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน

เขตการปกครองตำบลหาดส้มแป้นแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านทุ่งคา หมู่ที่ 2 บ้านบางสังดี และหมู่ที่ 3 บ้านหาดส้มแป้น

ชื่อหมู่บ้าน	หมู่ที่	จำนวนพื้นที่	
		ไร่	ตารางกิโลเมตร
บ้านทุ่งคา	1	31,095	49.75
บ้านบางสังดี	2	6,637	10.62
บ้านหาดส้มแป้น	3	9,487	15.18
รวม 3 หมู่บ้าน		47,219	75.55

ภาพที่ 2 เขตการปกครองของชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง
ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลหาดส้มแป้น อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง (2561)

ปี พ.ศ.		2560			2561			2562		
		หมู่ที่ 1	หมู่ที่ 2	หมู่ที่ 3	หมู่ที่ 1	หมู่ที่ 2	หมู่ที่ 3	หมู่ที่ 1	หมู่ที่ 2	หมู่ที่ 3
จำนวนประชากร (คน)	ชาย	313	529	744	309	529	747	293	511	734
	หญิง	250	525	840	256	529	841	252	514	821
	รวม	563	1,054	1,584	565	1,058	1,588	545	1,025	1,555
จำนวนบ้าน คร่าวเรือน		307	575	649	313	582	656	314	583	658

ภาพที่ 3 ข้อมูลจำนวนประชากรของชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง ปี พ.ศ. 2560-2562

ที่มา : สถิติบ้านและสถิติประชากรจากทะเบียนบ้านจากฐานข้อมูลการทะเบียน

สำนักทะเบียนอำเภอเมืองระนอง (2561)

บ้านหาดส้มแป้นยังคงมีวัฒนธรรมและทรัพยากรที่ทรงคุณค่า เป็นแหล่งแร่ที่สำคัญของจังหวัดระนองมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน นั่นคือแร่ดีบุก และแร่ดินขาว ซึ่งเป็นลักษณะของเหมืองดีดหรือเหมืองแล่นมีเพียงส่วนน้อยที่มีการทำแบบเหมืองทาบ นอกจากนี้ยังมีอุตสาหกรรมในระดับชุมชนที่แทบจะไม่มีให้พบเห็นในประเทศไทยคือ การร่อนแร่ของชาวบ้าน และนำแร่ไปขายยังจตุรัสซื้อชุมชนหาดส้มแป้นยังมีการถ่ายทอดวิถีชีวิตผ่านการแสดงพื้นบ้านระบำร่อนแร่และมีผลิตภัณฑ์เซรามิคเป็นของฝากที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายอีกด้วย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2562)

“ในอดีตคนหาดส้มแป้นทำอาชีพร่อนแร่เป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากสภาพแวดล้อมบริเวรรอบๆเป็นเหมืองดินขาวที่มีความอุดมสมบูรณ์ ปัจจุบันแม้ผู้คนจะไม่นิยมประกอบอาชีพนี้แล้วแต่ก็ยังมีกลุ่มคนบางกลุ่มที่ยังคงอนุรักษ์และประกอบอาชีพร่อนแร่ ซึ่งได้ถ่ายทอดวิถีชีวิตผ่านการแสดงพื้นบ้านระบำร่อนแร่และมีผลิตภัณฑ์เซรามิคเป็นของฝากให้เห็นจนถึงปัจจุบัน”

(ผู้ก่อตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น, คำสัมภาษณ์, มิถุนายน 2563)

การคมนาคมขนส่งเพื่อมาถึงตำบลหาดส้มแป้นสามารถใช้ทางหลวงจังหวัดหมายเลข รน 4005 สายระนอง – หาดส้มแป้น เป็นถนนหลักระหว่างอำเภอเมืองระนองกับตำบลหาดส้มแป้น และถนนสายหาดส้มแป้น – ทุ่งคา เป็นถนนเชื่อมระหว่างหมู่ที่ 1 บ้านทุ่งคา กับหมู่ที่ 3 ตำบลหาดส้มแป้น สำหรับทางรถยนต์ มีถนนสายหลัก คือ ถนนสายระนอง – หาดส้มแป้น ถนนลาดยาง มีความยาวประมาณ 7 กิโลเมตร เป็นถนนสายหลักในการคมนาคมระหว่างอำเภอเมืองระนองกับตำบลหาดส้ม

แป้น ซึ่งผ่านตำบลหาดส้มแป้นในเขต หมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 3 ในปัจจุบันเป็นถนนที่ใช้คมนาคมระหว่างอำเภอเมืองระนองกับอำเภอละอุ่นอีกเส้นทางหนึ่ง , ถนนสายหาดส้มแป้น – ทุ่งคา ถนนลาดยางมีความยาวประมาณ 7 กิโลเมตร เป็นถนนที่เชื่อมระหว่างหมู่ที่ 1 บ้านทุ่งคา กับหมู่ที่ 3 บ้านหาดส้มแป้น , ถนนโยธาธิการ หมายเลข รน 2001 (สายระนอง – บางพระใต้) (ยังไม่ได้รับการถ่ายโอน) ถนนลาดยางมีความยาวประมาณ 23 กิโลเมตร เป็นถนนเชื่อมระหว่างตำบลหาดส้มแป้นกับอำเภอละอุ่น , ถนนสายหลวงยา ระยะทางยาวประมาณ 3 กิโลเมตร ซึ่งได้ดำเนินการก่อสร้างถนน คสล. ไปแล้วบางส่วน และรอต่อนิ่งไปในงบประมาณถัดไป นอกเหนือจากนี้ มีถนนที่องค์การบริหารส่วนตำบลหาดส้มแป้นได้จัดทะเบียนเป็นทางหลวงท้องถิ่นอีกรวม 8 สาย เป็นถนนลาดยาง จำนวน 1 สาย ระยะทางยาว 1.216 กิโลเมตร ถนน คสล. จำนวน 4 สาย ระยะทางยาวรวม 4.234 กิโลเมตร และถนนลูกรัง จำนวน 3 สาย ระยะทางยาวรวม 2.74 กิโลเมตร (องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหาดส้มแป้น, 2561)

ในส่วนของงานประเพณีและงานประจำปีของตำบลหาดส้มแป้น จะประกอบไปด้วย 3 งาน คือ พิธีห่มผ้าพระเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของวัดหาดส้มแป้น ก หนดจัดปีละ 1 ครั้ง , งานสมโภชรูปเหมือนหลวงพ่от่านคล้ายวัดหาดส้มแป้น ก หนดจัดงาน 3 ปี/ครั้ง และงานบวงสรวงพ่อตาหลวงแก้ว กำหนดจัดงานปีละ 1 ครั้ง (องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหาดส้มแป้น, 2561)

ภูมิปัญญาท้องถิ่นและภาษาถิ่นของตำบลหาดส้มแป้นเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย-จีน เนื่องจากผู้ที่บุกเบิกเข้ามาในตำบลเป็นการเข้ามาเพื่อทำเหมืองแร่ดีบุก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนเชื้อสายจีน ทำให้ตำบลหาดส้มแป้นมีวัฒนธรรมผสมผสานระหว่างไทยกับจีนเช่นเดียวกับชุมชนในเมืองระนอง ทั้งนี้ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดกันมาจะเกี่ยวเนื่องกับการประกอบอาชีพ เช่น การทำเหมืองแร่ การร่อนแร่ การทำแร่ (ทุ้งแร่) ซึ่งปัจจุบันชาวบ้านได้รวมตัวกันจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาการร่อนแร่ ณ หมู่ที่ 3 บ้านหาดส้มแป้น เพื่อให้ลูกหลานและคนต่างพื้นที่ได้เรียนรู้และเข้าใจความเป็นมาของคนในตำบลหาดส้มแป้น สำหรับภาษาถิ่นที่ใช้สื่อสารในตำบลหาดส้มแป้น คือ ภาษาถิ่นใต้ระนอง นอกจากนี้ คำที่ใช้เรียกขานบางคำมาจากภาษาจีน เนื่องจากคนดั้งเดิมในพื้นที่เป็นคนจีนที่เข้ามาทำเหมืองแร่ดีบุก (องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหาดส้มแป้น, 2561)

“บ้านหาดส้มแป้นมีความอุดมสมบูรณ์และมีวัฒนธรรมเป็นคนตนเอง ทำให้คนในท้องถิ่นยังคงอนุรักษ์วิถีชีวิตเดิมไว้เพื่อปลูกฝังให้ลูกหลานกลับมาพัฒนาหมู่บ้านให้ดียิ่งขึ้น”

(ผู้ร่วมก่อตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น, คำสัมภาษณ์, มิถุนายน 2563)

ภาพที่ 4 แหล่งท่องเที่ยวบ้านหัดสั้มแป้น

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2563)

หัดสั้มแป้น อยู่ห่างจากตัวเมืองเพียง 10 กิโลเมตร เป็นตำบลเล็กๆ ลักษณะเป็นที่ราบท่ามกลางหุบเขา ไม่ติดทะเล มีแหล่งต้นน้ำที่ไหลผ่านตัวเมืองระนอง เดิมมีชาวจีนเขามาตั้งรกรากและหาแร่ดีบุก ซึ่งเป็นทรัพยากรหลักในการก่อสร้างเมืองระนอง หัดสั้มแป้นมาจากคำว่า “ห้วยซั้มเปียน” ในภาษาจีน แปลว่าลิกเข้าไปในหุบเขา คือลิกเข้าไปเพื่อไปหาแร่ในหุบเขา เป็นชุมชนทำเหมืองเก่า มีวิถีชีวิตการร่อนแร่มากกว่า 100 ปี ปัจจุบันแม้แร่ดีบุกลดลงและราคาตกก็ได้มีการค้นพบแร่ดินขาวคุณภาพดีอันดับต้นๆ ของเอเชีย มีชื่อเสียงด้านความโปร่งใสของเนื้อดิน ส่งออกขายทั้งในและต่างประเทศ “กลุ่มชมรมักบ้านหัดสั้มแป้น” เป็นพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวได้ปั่นเชรามาได้ด้วยตัวเอง ซึ่งงานที่เสร็จแล้วจะขายเนียนจากดินคุณภาพ เมื่อนำไปเคลือบด้วยสีที่สกัดจากธรรมชาติ ได้ผลงานที่

สวยงาม ความงามที่สุดอีกอย่างคือพื้นที่ป่าชายเลนที่กว้างใหญ่เป็นอันดับ 5 ของไทย บริเวณศูนย์วิจัยป่าชายเลนระนองจะพบต้นไม้ใหญ่กว่า 5 เมตรให้ความร่มรื่นชุ่มชื้น พร้อมกับพรรณไม้สำคัญหายากอีกมากมาย

สถานที่ท่องเที่ยวในตำบลหาดส้มแป้นมีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่กระจายอยู่ในทุกหมู่บ้าน ได้แก่

- 1) ระนองแคนยอน หมู่ที่ 1 บ้านทุ่งคา
- 2) ฝายคลองหินเพิง หมู่ที่ 1 บ้านทุ่งคา
- 3) น้ำตกหินเพิง หมู่ที่ 1 บ้านทุ่งคา
- 4) ดาดหินงาม หมู่ที่ 2 บ้านบางสังคี
- 5) วัดโตไปหาราม หมู่ที่ 2 บ้านบางสังคี
- 6) วัดหาดส้มแป้น หมู่ที่ 3 บ้านหาดส้มแป้น
- 7) ชุมเหมืองฮกหลง หมู่ที่ 3 บ้านหาดส้มแป้น
- 8) อ่างเก็บน้ำ คลองหาดส้มแป้น หมู่ที่ 3 บ้านหาดส้มแป้น

นอกจากสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงาม ตำบลหาดส้มแป้นยังมีสถานที่ท่องเที่ยวทางการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่

- 1) ศูนย์ส่งเสริมอาชีพชุมชนตำบลหาดส้มแป้น หมู่ที่ 2 บ้านบางสังคี
- 2) กลุ่มเชรามิกบ้านหาดส้มแป้น หมู่ที่ 2 บ้านบางสังคี
- 3) ศูนย์ไม้กวาดดอกอ้อ หมู่ที่ 2 บ้านบางสังคี
- 4) ศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาการร่อนแร่ หมู่ที่ 3 บ้านหาดส้มแป้น
- 5) โรงรับซื้อแร่ หมู่ที่ 3 บ้านหาดส้มแป้น
- 6) เหมืองแร่ดินขาว หมู่ที่ 3 บ้านหาดส้มแป้น

และมีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อนำนักท่องเที่ยวชมและเรียนรู้เมืองนายเหมืองเก่า เรียนรู้ความเป็นมาของตำบล เรียนรู้เกี่ยวกับเหมืองแร่ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญของจังหวัดระนอง (องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหาดส้มแป้น, 2561)

“ผู้คนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นคนพื้นเมืองดั้งเดิมของจังหวัดระนอง ทำให้ชุมชนเล็กๆแห่งนี้มีความสนิทชิดเชื้อ ช่วยเหลือ และพึ่งพาอาศัยกันมาโดยตลอด”

(สมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น, คำสัมภาษณ์, มิถุนายน)

2.	นางสาวพนินสา	พิชญานนท์	รองประธาน
3.	นายธนู	กิจช่วยการ	รองประธาน
4.	นางสาวจิรวรรณ	รัตนภูมิ	เหรัญญิก
5.	นายเกียรติ	สุวรรณโชค	เลขานุการ
6.	นายสาโรจน์	ลิมสกุล	กรรมการ
7.	นายสมโชค	ต้นง่วน	กรรมการ
8.	นางมณี	ทองแท้	กรรมการ
9.	นางแดง	แสงจันทร์	กรรมการ
10.	น.ส.สุธิตา	รัตนทองมา	กรรมการ
11.	นายสมชาย	อักษรทอง	กรรมการ
12.	นางสาวอำนวยการ	บุรณะชาติ	กรรมการ
13.	นายชลลิต	ทอนเรียน	กรรมการ
14.	นางสาวบุปผา	เกษจันทร์	กรรมการ
15.	นายอนันต์	หมอกเมฆ	กรรมการ
16.	นายสรารุช	ยุทธศิลป์	กรรมการ
17.	นายกิตติ	จันทริชานวงศ์	กรรมการ
18.	นางนิภา	ยุทธศิลป์	กรรมการ
	ที่ปรึกษา		
1.	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหาดส้มแป้น		
2.	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหาดส้มแป้น		
3.	ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลหาดส้มแป้น		
4.	กำนันตำบลหาดส้มแป้น		
5.	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 1		
6.	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 3		
7.	นางสุมาลี มาลา		

ภาพที่ 6 กิจกรรมของการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น

ที่มา : การท่องเที่ยวและกีฬา (2562)

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง เริ่มต้นจากนางสาวสุรีย์พร สรรพกุล ประธานกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้นได้เล็งเห็นความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรต่างๆในท้องถิ่นและวิถีชีวิตที่ยังคงได้รับการอนุรักษ์ไว้จึงได้จัดกิจกรรมขึ้นมาดังนี้

การนั่งรถสองแถวไม้โบราณ อีกทั้งยังสามารถถ่ายรูปกับรถสองแถวบ้านหาดส้มแป้นได้ที่บริเวณย่านชุมชนเก่าที่เป็นเอกลักษณ์ของคนในชุมชน ซึ่งรถสองแถวไม้โบราณเป็นรถประจำทางมีไว้รับส่งผู้โดยสารระหว่างตัวเมืองระนองจนถึงบ้านหาดส้มแป้น

การร้อนแร่ สามารถเรียนรู้ได้ที่ศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาการร้อนแร่ โดยเป็นการลงไปร้อนแร่ในลำธารธรรมชาติได้ด้วยตนเอง ซึ่งจะมีชาวบ้านในพื้นที่ผู้ชำนาญในการร้อนแร่มาบอกเล่าเรื่องราวความเป็นมาของชุมชนร้อนแร่ผ่านอุปกรณ์การร้อนแร่ของแต่ละยุคสมัย รวมทั้งการโชว์ตัวอย่างแร่ที่พบในพื้นที่บ้านหาดส้มแป้น เพื่อให้ผู้เข้าชมได้รู้และเข้าใจวิธีการร้อนแร่อย่างแท้จริง

การทำไม้กวาดดอกอ้อและการทำสบู่ น้ำแร่สมุนไพร ชุมฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนสาธิตการทำสบู่ และไม้กวาดดอกอ้อ ทางกลุ่มชาวบ้านในชุมชนยังได้พัฒนาสินค้าของฝากจากวัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชน เช่น สบู่จากสารสกัดเปลือกมังคุด สเปรย์น้ำแร่ผสมสารสกัดจากเปลือกทุเรียน รวมไปถึงต้นอ้อ พืชที่ขึ้นอยู่ตามข้างถนนก่อนเข้าหมู่บ้าน นำมาผลิตเป็นไม้กวาดดอกอ้อ ช่วยสร้างรายได้เสริมให้กับชุมชน อีกทาง

การทำเซรามิก จังหวัดระนอง เป็นจังหวัดที่อุดมไปด้วยทรัพยากรแร่ธาตุต่าง ๆ จำนวนมาก เป็นแหล่งผลิตดินขาวแหล่งใหญ่ที่สุดในเมืองไทยส่งออกทั้งไทยและต่างประเทศ ซึ่งดินขาวเป็นวัตถุดิบหลักในการนำมาผลิตเซรามิก ชาวบ้านในชุมชนจึงได้จัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเซรามิกบ้านหาดส้มแป้น รวมกลุ่มกันแบ่งปันภูมิปัญญาส่งต่อสู่ลูกหลาน อีกทั้งยังสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับแร่ดินขาวที่มีอยู่มากในบริเวณชุมชน นำมาพัฒนาให้เกิดเป็นสินค้าชุมชน โดยจุดเด่นของเซรามิกที่นี่จะเป็นงานเคลือบเซรามิกสีเขียวหยก ซึ่งมีความละเอียดประณีตในการผลิตทุกขั้นตอน ทุก ๆ ชิ้นจะมีลักษณะเฉพาะตัวที่ไม่เหมือนกัน เพราะเกิดจากฝีมือปั้นของคนในชุมชนที่ปั้นขึ้นมาทีละใบ โดยใช้เวลาวางเว้นจากการทำการเกษตร นอกจากนี้ที่นี่ยังเปิดให้นักท่องเที่ยวได้ลองมาปั้นดินขาวทำเซรามิกเป็นรูปร่างต่าง ๆ หรือจะมานั่งระบายสีงานปั้นเซรามิกรูปร่างน่ารักๆ ก็มีให้เลือกทำกันอย่างครบวงจร(องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) ,2562)

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง สรุปได้ว่า ชุมชนหาดส้มแป้นมีลักษณะเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมกับการทำการท่องเที่ยว โดยชุมชนจึงได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากทางหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนในการให้ความช่วยเหลือ คำปรึกษา และคำแนะนำต่างๆจนก่อให้เกิดเป็นการจัดตั้งการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้นขึ้น

ทั้งนี้ ชุมชนบ้านหาดส้มแป้นอยู่ในโครงการ CIV ซึ่งเป็นผลงานของ กระทรวงอุตสาหกรรม โดยกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ที่มีแผนการพัฒนาหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Industry Village: CIV) เน้นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลิตภัณฑ์และบริการชุมชนโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์และเทคโนโลยี ทำให้ชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง เป็นชุมชนหมู่บ้านท่องเที่ยวชนบทสาขาหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Best Creative Experience) และมีโครงการสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยที่ทุกคนในชุมชนคือส่วนหนึ่งที่สำคัญ ที่สามารถปกป้อง ฟื้นฟู รักษาแหล่งท่องเที่ยว และธรรมชาติได้ด้วยการให้ความสำคัญกับท่องเที่ยวแบบใส่ใจสิ่งแวดล้อมเพื่อความยั่งยืนของชุมชนต่อไป

ส่วนที่ 2 การจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง

จากการศึกษาเรื่องการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนองโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม ในเรื่องการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง พบว่า การจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนองนั้นเป็นไปในลักษณะที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องแต่ละกลุ่มจะมีการให้ความร่วมมือในบางประเด็นที่แตกต่างกันออกไป คือ ผู้นำชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีบทบาทหน้าที่ในการจัดการการท่องเที่ยวได้อย่างชัดเจน และมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางและการทำแผนการจัดกิจกรรมโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นผู้วางแผนและรวบรวมกลุ่มการท่องเที่ยวขึ้นมาทำให้มีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญมากกว่ากลุ่มอื่น , หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่ให้การสนับสนุน มีส่วนร่วมที่สำคัญในการสนับสนุนข้อมูลข่าวสารการจัดกิจกรรมสร้างความน่าสนใจให้แก่คนในหมู่บ้านเพื่อเพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยว , ผู้ประกอบการเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและชาวบ้านในชุมชน มีส่วนร่วมสำคัญในการช่วยตัดสินใจในกิจกรรมและโครงการต่างๆที่จะเกิดขึ้นในหมู่บ้าน ทั้งนี้ทุกกลุ่มสามารถมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานโครงการหรือกิจกรรมที่เกิดขึ้น รวมทั้งช่วยกันส่งเสริมการท่องเที่ยวและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอีกด้วย

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้นเป็นการท่องเที่ยวที่เกิดจากการมีส่วนร่วมและความร่วมมือของทุกคนในชุมชน รวมทั้งหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) บทบาทหน้าที่ในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบ่งตามความถนัดของสมาชิกกลุ่มและคนในชุมชน หากมีความถนัดด้านใดสามารถนำความถนัดนั้นมาถ่ายทอดความรู้เพื่อให้ชุมชนมีการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

“ การท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้นมีทีมงานดูแลและแบ่งบทบาทหน้าที่ให้แก่คนในชุมชนที่ต้องการสานต่อวิถีชีวิตให้แก่คนภายนอกได้เรียนรู้และเห็นถึงความเข้มแข็งของคนในชุมชน ทั้งนี้ยังเปิดโอกาสให้แก่ผู้สูงอายุที่อาศัยในชุมชนได้นำความรู้มาเผยแพร่ และได้รับการกระจายรายได้อย่างทั่วถึงภายในกลุ่มการท่องเที่ยวโดย ”

(ผู้ก่อตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น, คำสัมภาษณ์, มิถุนายน 2563)

2) การกำหนดแนวทางและการทำแผนเพื่อจัดกิจกรรมและโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผู้ที่มีส่วนร่วมหลักจะเป็น ผู้นำชุมชน ผู้ก่อตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น พัฒนาชุมชน เป็นต้น ส่วนคนในชุมชนมีส่วนร่วมในด้านนี้เล็กน้อย

และเป็นไปตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในตอนนั้นๆ เนื่องจากคนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัวจึงไม่ได้ให้ความสนใจในการกำหนดแนวทางและการทำแผนเพื่อจัดกิจกรรมและโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงทำให้ผู้รับผิดชอบหลักตกเป็นของผู้นำชุมชน ผู้ก่อตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน และหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

“การท่องเที่ยวในชุมชนบ้านหาดส้มแป้นมีมานานแล้วแต่ไม่ได้มีรูปแบบที่จริงจังหรือจัดตั้งเป็นกลุ่ม ต่อมาเมื่อมีการรวมกลุ่มก่อตั้งเป็นชุมชนท่องเที่ยวจึงได้มีการก่อตั้งกรรมการ สมาชิกของกลุ่มต่างๆอย่างชัดเจน มีการสนับสนุนแผนงานโครงการกิจกรรม รวมทั้งโปรแกรมการท่องเที่ยว โดยเกิดจากการปรึกษากันของสมาชิกในกลุ่ม ส่วนการประชุมของกลุ่มจะเน้นตามสะดวกเนื่องจากบางคนว่างไม่ตรงกันจึงไม่ได้กำหนดช่วงเวลาประชุมที่แน่นอน ในบางครั้งก็ได้รับความช่วยเหลือและสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆบ้าง เช่น อบต.หาดส้มแป้น สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดระนอง การท่องเที่ยวและกีฬา เป็นต้น”

(ผู้ร่วมก่อตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น, คำสัมภาษณ์, มิถุนายน 2563)

3) การสนับสนุนข้อมูลข่าวสาร และความรู้ความชำนาญที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในด้านนี้ เนื่องจาก สมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้นได้มีการจัดกิจกรรมถ่ายทอดความรู้วิถีชีวิตของคนในชุมชนอยู่เป็นประจำไม่ใช่เพียงเฉพาะช่วงเวลาที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวเท่านั้น โดยในบางกิจกรรมได้มีการร่วมมือและประสานงานจัดกิจกรรมถ่ายทอดความรู้วิถีชีวิตของคนในชุมชนกับหน่วยงานอื่นๆด้วยเช่นกัน

“อดีตเคยทำงานที่เหมืองแร่ในชุมชนบ้านหาดส้มแป้นจึงมีส่วนช่วยสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น ทั้งการช่วยสนับสนุนข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆของชุมชน เป็นต้น แต่ปัจจุบันได้ผันตัวมาทำงานอิสระจึงไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านหาดส้มแป้นอีก”

(ผู้ประกอบการเอกชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านหาดส้มแป้น, คำสัมภาษณ์, มิถุนายน 2563)

4) การช่วยตัดสินใจในกิจกรรมและโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในด้านนี้ เนื่องจากการจัดกิจกรรมส่วนใหญ่ได้รับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากคนในชุมชนก่อนเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันและจัดกิจกรรมได้อย่างราบรื่นไม่ติดขัด

“ปกติชุมชนบ้านหาดส้มแป้นจะมีการประชุมประจำหมู่บ้านทุกๆ 1 เดือนก่อนเกิดโรคโควิด-19 เพื่อให้กลุ่มชาวบ้านในชุมชนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งทุกคนสามารถมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและช่วยเสนอแนะปัญหาที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านได้ทุกอย่าง ไม่เว้นแม้แต่เรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อนำมาพัฒนาหมู่บ้านต่อไป

(ผู้ประกอบการเอกชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านหาดส้มแป้น, คำสัมภาษณ์, มิถุนายน 2563)

5) การประเมินผลการปฏิบัติงานกิจกรรมและโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในด้านนี้เพื่อเป็นการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนจำเป็นจะต้องมีการประเมินผลงานกันทุกครั้งที่จัดกิจกรรมไปเพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวที่มีคุณภาพต่อไป

“บทบาทในกลุ่มตอนนี้คือเป็นหัวหน้ากลุ่มเซรามิคและสปูนน้ำแร่ประจำชุมชนบ้านหาดส้มแป้น ซึ่งสมาชิกในกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้นสามารถอยู่ได้หลายกลุ่มกิจกรรม ทั้ง สปูนน้ำแร่ เซรามิค ร่อนแร่ และกิจกรรมอื่นๆ โดยสมาชิกแต่ละคนอาจไม่ได้เข้าร่วมการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวทุกครั้ง แต่จะเน้นเข้าร่วมตามความสะดวกและแบ่งรายได้จากการเข้าร่วมกลุ่มเป็นครั้งๆไป หลังจากจบกิจกรรมมีการประเมินผลเพื่อปรับปรุงการทำงานต่อไป การทำงานในกลุ่มจึงเหมือนทำงานกันแบบครอบครัวเพราะทุกคนในชุมชนรู้จักกันเป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นชุมชนเล็กๆเมื่อมีงานเทศกาลสำคัญก็จะร่วมมือร่วมใจเข้าไปช่วยเหลือกันเสมอ หากกิจกรรมไหนคนไม่พร้อมก็สามารถนำสมาชิกจากกลุ่มอื่นที่มีความพร้อมเข้ามาช่วยเหลือกันได้”

(สมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น, คำสัมภาษณ์, มิถุนายน 2563)

6) การส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในด้านนี้ เนื่องจากทุกฝ่ายต้องการให้ชุมชนบ้านหาดส้มแป้นเป็นที่รู้จักและเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวประทับใจที่ได้เดินทางมา ทุกฝ่ายจึงพร้อมที่จะสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านหาดส้มแป้นในทุกช่องทางที่ทำได้

“บทบาทในกลุ่มตอนนี้คือเป็นนักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ สำนักงานอำเภอเมืองระนองดูแลในส่วนของตำบลบ้านหาดส้มแป้นและตำบลอื่นๆ ส่วนใหญ่จะทำหน้าที่ในการเป็นที่ปรึกษาในเรื่องต่างๆให้กับคนในชุมชน รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนข้อมูลข่าวสาร การจัดกิจกรรมต่างๆที่คนในชุมชนสนใจ และประชาสัมพันธ์กิจกรรมของชุมชนให้ประสบความสำเร็จมากขึ้น”

(หน่วยงานภาครัฐที่ให้การสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น, คำสัมภาษณ์, มิถุนายน 2563)

7) การได้รับผลประโยชน์ ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในด้านนี้ เนื่องจากการท่องเที่ยวสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จัก มีชื่อเสียง ทำให้ ชาวบ้านในชุมชนมีรายได้จากการค้าขาย ร้านค้า ร้านอาหาร ที่พัก และสถานที่ท่องเที่ยวได้รับผลประโยชน์จากการมาท่องเที่ยวนี้

“นับตั้งแต่ที่มีการท่องเที่ยวได้เข้ามาทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จัก ชาวบ้านในชุมชนแม้จะไม่ได้อยู่ในกลุ่มการท่องเที่ยวก็ยังสามารถได้รับผลตามไปด้วย เช่น มีนักท่องเที่ยวเข้ามาทำให้ร้านขายของระแวกนั้นขายสินค้าได้มากขึ้น เป็นต้น”

(ผู้ประกอบการเอกชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านหาดส้มแป้น, คำสัมภาษณ์, มิถุนายน 2563)

ส่วนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัด

ระนอง

จากการศึกษาเรื่องการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนองโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม ในเรื่องปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง พบว่า การจัดการท่องเที่ยวที่ดำเนินการโดยชุมชนทุกอย่างย่อมเกิดปัญหาและอุปสรรค ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งต่างๆที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็น บุคคล ครอบครัว สังคม ชุมชน วิธีการดำเนินชีวิต และสิ่งแวดล้อม ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นมีทั้งทางด้านบวก เช่น ช่วยสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์วิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในชุมชน ชาวบ้านเกิดการพัฒนาพึ่งพาตนเอง เกิดการกระจายรายได้เพิ่มขึ้นเมื่อมีการรวมตัวกันทั้งในกลุ่มของผู้สูงอายุและเด็กวัยรุ่น การสร้างความเข้มแข็งในชุมชนนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และเกิด

กระบวนการเรียนรู้การทำงานร่วมกันทำให้คนในชุมชนเกิดความรักสามัคคีจนกลายเป็นชุมชนเข้มแข็งต่อไป ส่วนผลกระทบทางด้านลบ

1) ปัญหาด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนมากจะเป็นปัญหาในทางลบ เช่น ความไม่สะดวกของเส้นทางคมนาคม ถนนบางจุดยังเป็นถนนลูกรัง สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอและไม่สามารถตอบโจทย์กับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่มโดยเฉพาะผู้สูงอายุ สถานที่ไม่เพียงพอสำหรับการรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมาก เป็นต้น

“เนื่องจากตำบลหาดส้มแป้นเป็นชุมชนที่ไม่ไกลจากตัวเมืองทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาท่องเที่ยวเองได้โดยไม่ต้องพึ่งพาบริการการท่องเที่ยวจากชุมชนจึงทำให้ไม่เกิดการกระจายรายได้สู่คนในชุมชน”

(ผู้ร่วมก่อตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น, คำสัมภาษณ์, มิถุนายน 2563)

2) ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ พบว่า เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามามากขึ้นสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติจึงเกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งการทิ้งขยะไม่เป็นที่เนื่องจากมีจุดที่ทิ้งขยะที่ไม่เพียงพอกับจำนวนของนักท่องเที่ยวจึงทำให้สถานที่ท่องเที่ยวเกิดความเสื่อมโทรม และการปลูกฝังจิตสำนึกในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมบริเวณรอบๆหมู่บ้านให้คงไว้ซึ่งความสวยงาม เป็นต้น

“เนื่องจากการท่องเที่ยวเข้ามา ทำให้วิถีชีวิตของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ การทิ้งขยะที่ขาดการดูแลเอาใจใส่ทำให้สถานที่ท่องเที่ยวเกิดความเสื่อมโทรมมากขึ้น”

(ผู้ประกอบการเอกชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านหาดส้มแป้น, คำสัมภาษณ์, มิถุนายน 2563)

3) ปัญหาด้านศักยภาพบุคคลในชุมชนในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว พบว่า ผู้เข้าร่วมกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้นส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุในบางครั้งทำให้เกิดการสื่อสารและความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน อีกทั้งกิจกรรมการท่องเที่ยวบางกิจกรรมจำเป็นจะต้องมีผู้บรรยายเฉพาะไม่สามารถเปลี่ยนคนได้ซึ่งหากคนไม่เพียงพอก็จะเกิดความติดขัดในการทำกิจกรรมได้

“เมื่อเกิดกลุ่มการท่องเที่ยวขึ้น สมาชิกก็เพิ่มขึ้นตามความน่าสนใจของกลุ่ม เมื่อคนเยอะขึ้นปัญหาก็เริ่มตามมา ทั้งการกระจายรายได้เฉพาะผู้ที่มาเข้าร่วมในกิจกรรมนั้นๆเป็นครั้งคราว และการเสนอความคิดเห็นเพราะสมาชิก

กลุ่มส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุที่ไม่ได้ประกอบอาชีพจึงทำให้เกิดการสื่อสารที่ไม่ตรงกันและความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน”

(สมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น, คำสัมภาษณ์, มิถุนายน 2563)

4) ปัญหาด้านการโฆษณาประชาสัมพันธ์ พบว่า ชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุทำให้การโฆษณาประชาสัมพันธ์ไม่โดดเด่นและชัดเจน สถานที่ท่องเที่ยวบางแห่งจึงไม่เป็นที่รู้จักมากนัก

“ การประชาสัมพันธ์ของชุมชนยังไม่เป็นที่รู้จักมากนักทั้งที่ในชุมชนบ้านหาดส้มแป้นมีสถานที่ท่องเที่ยวและสิ่งดึงดูดใจมากมายแต่การโปรโมทกลับมีเพียงสถานที่ท่องเที่ยวบางแห่งเท่านั้น”

(นักท่องเที่ยวที่เข้าชมหมู่บ้านหาดส้มแป้น, คำสัมภาษณ์, กรกฎาคม 2563)

สรุปได้ว่า ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง ที่สำคัญคือ ปัญหาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการ ทำให้ไม่ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น ป้ายบอกทางที่เก่าและชำรุดรวมทั้งถนนที่ชำรุดทำให้ไม่สะดวกในการเดินทาง ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ พื้นที่ในการบรรยายให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวและห้องน้ำไม่เพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยว เป็นต้น โดยมีข้อเสนอแนะคือการของบจากหน่วยงานภาครัฐและการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อหางบเข้ามาพัฒนาชุมชน , ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้แก่คนในชุมชนและนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะการทิ้งขยะไม่เป็นที่ โดยมีข้อเสนอคือ การเพิ่มป้ายและจุดทิ้งขยะเพิ่มรถเก็บขยะให้บ่อยขึ้น รวมทั้งมีการจัดกิจกรรมเก็บขยะภายในชุมชนเพื่อสนับสนุนการสร้างพฤติกรรมที่ดี , ปัญหาด้านศักยภาพบุคคลในชุมชนในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว สมาชิกในกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้นส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ และความไม่เพียงพอของสมาชิกกลุ่มผู้บรรยายให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวจึงทำให้เกิดความติดขัดในการทำงาน โดยมีข้อเสนอแนะคือสมาชิกกลุ่มเปิดรับผู้บรรยายเพิ่มขึ้นและมีการถ่ายทอดความรู้ความสามารถให้แก่กลุ่มผู้บรรยายใหม่ต่อไป และสุดท้ายปัญหาด้านการโฆษณาประชาสัมพันธ์ บ้านหาดส้มแป้นมีการประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวเพียงแค่บางจุดเท่านั้น ซึ่งยังมีสถานที่ท่องเที่ยวอีกมากมายที่ยังคงความเป็นธรรมชาติและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่น่าสนใจเพื่อให้สถานที่เหล่านั้นเป็นที่รู้จักจึงต้องมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวที่มากขึ้น รวมทั้งสามารถขอความร่วมมือจากหน่วยงานเอกชน หน่วยงานภาครัฐ และนักท่องเที่ยวให้ช่วยทำการประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆให้มีชื่อเสียงได้

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา บ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง รวมถึงศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร การสังเกต แบบไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ กลุ่มผู้ริเริ่มและผู้ก่อตั้ง ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านหาดส้มแป้นทั้งทางภาครัฐและเอกชน ชาวบ้านในชุมชน บ้านหาดส้มแป้น และนักท่องเที่ยว รวมทั้งสิ้น 14 คน สามารถสรุปผลการศึกษา อภิปรายผล การศึกษาและข้อเสนอแนะจากการศึกษา ดังนี้

1. สรุปผลการศึกษา

จากผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา บ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 2 ข้อ มีดังนี้

1.1 การจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง

จากการศึกษาการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา บ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง ระหว่างกลุ่มผู้ริเริ่มหรือผู้ก่อตั้งการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนรวมทั้งชาวบ้านในชุมชนและสมาชิกกลุ่มต่างๆ พบว่าส่วนใหญ่มีความร่วมมือกันเป็นอย่างดีในหลายด้าน เนื่องจากสมาชิกทุกคนในกลุ่มมีหน้าที่เป็นของตนเอง สามารถแบ่งงานกันทำได้อย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุนและการขับเคลื่อนแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นและการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดระนอง พัฒนาชุมชนจังหวัดระนอง และองค์การบริหารส่วนตำบลหาดส้มแป้น ซึ่งเป็นแนวทางความร่วมมือของชุมชนก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการการท่องเที่ยว และพบว่าทุกหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนให้ความร่วมมือโดยมีการดำเนินการแลกเปลี่ยนความรู้ข้อมูลซึ่งกันและกันเป็นประจำในกลุ่มของสมาชิกการท่องเที่ยวโดยชุมชน และยังมีการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในหมู่บ้านเป็นประจำทุกเดือนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของหมู่บ้านให้เกิดความเข้มแข็งยิ่งขึ้น มีรายละเอียด ดังนี้คือ

1) ด้านบทบาทหน้าที่ในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ด้านบทบาทหน้าที่ในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า สมาชิกในกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้นมีการแบ่งหน้าที่กันเป็นอย่างดี เนื่องจากวิถีชีวิตของคนในชุมชนบ้านหาดส้มแป้นมีการพึ่งพาอาศัยกันเป็นอย่างดี จึงทำให้สมาชิกกลุ่มสามารถแบ่งบทบาทหน้าที่ได้อย่างลงตัว โดยแบ่งบทบาทหน้าที่จากประสบการณ์และความถนัดของแต่ละบุคคล ซึ่งแบ่งเป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มร่อนแร่ , กลุ่มเซรามิก และมัคคุเทศก์ท้องถิ่น

2) ด้านการมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางและการทำแผนเพื่อจัดกิจกรรมและโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ด้านการมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางและการทำแผนเพื่อจัดกิจกรรมและโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า สมาชิกทุกคนในกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ได้มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นในเรื่องแผนการจัดกิจกรรมและโครงการสำหรับการท่องเที่ยว ส่วนชาวบ้านในชุมชนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นในเรื่องแผนการจัดกิจกรรมและโครงการเป็นส่วนน้อย โดยทุกครั้งที่จะมีการจัดกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ชาวบ้านในกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะร่วมประชุมหรือกันเพื่อให้ได้กิจกรรมและโครงการที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง

3) ด้านการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนข้อมูลข่าวสาร และความรู้ความชำนาญที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ด้านการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนข้อมูลข่าวสาร และความรู้ความชำนาญที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า สมาชิกทุกคนในกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น และหน่วยงานภาครัฐ ได้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนข้อมูลข่าวสาร และความรู้ความชำนาญที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก สำหรับหน่วยงานเอกชนและชาวบ้านในชุมชนจะมีส่วนร่วมในการสนับสนุนข้อมูลข่าวสารของการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นบางครั้ง โดยส่วนใหญ่หน่วยงานภาครัฐจะเข้ามามีส่วนร่วมในการรวมกลุ่มของชาวบ้านผู้มีประสบการณ์ด้านต่างๆไม่ว่าจะเป็น การร่อนแร่และการทำเซรามิก เมื่อรวบรวมสมาชิกผู้บรรยายได้แล้วจึงประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเพื่อเปิดรับกลุ่มบุคคลที่สนใจจะเรียนรู้กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนต่อไป

4) ด้านการมีส่วนร่วมในการช่วยตัดสินใจในกิจกรรมและโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ด้านการมีส่วนร่วมในการช่วยตัดสินใจในกิจกรรมและโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า สมาชิกทุกคนในกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น หน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมทั้งชาวบ้านในชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการช่วยตัดสินใจในกิจกรรมและโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเป็นอย่างดี โดยจะมีการประชุมหมู่บ้านทุกๆเดือนเพื่อสอบถามความคิดเห็นของคนในชุมชนในการจัดกิจกรรมการต่างๆเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนและจะต้องสร้างความพึงพอใจให้แก่คนในชุมชนด้วยเช่นกัน

5) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานกิจกรรมและโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานกิจกรรมและโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า สมาชิกทุกคนในกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น หน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมทั้งชาวบ้านในชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานกิจกรรมและโครงการเพื่อหาข้อบกพร่องและนำมาพัฒนาการท่องเที่ยวของหมู่บ้านต่อไป เมื่อมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเสร็จสิ้นในทุกครั้งจะมีการเรียกประชุมสมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อหาข้อบกพร่องของกิจกรรมการท่องเที่ยว จากนั้นจึงนำความคิดเห็นของสมาชิกทุกคนมาสรุปผลและนำไปใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในครั้งต่อไป

6) ด้านการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น

ด้านการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น พบว่า สมาชิกทุกคนในกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น หน่วยงานภาครัฐและเอกชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยการประชาสัมพันธ์ และจัดกิจกรรมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในหมู่บ้านหาดส้มแป้น โดยสมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนและชาวบ้านในชุมชนมีส่วนช่วยในเรื่องการคัดเลือกกิจกรรมที่จะประชาสัมพันธ์และการบอกต่อกิจกรรมให้แก่คนในท้องถิ่นรับรู้ ส่วนหน่วยงานภาครัฐจะเป็นผู้เข้ามาช่วยในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของชุมชนเพื่อให้กระจายการรับรู้สู่ระดับจังหวัดและระดับประเทศต่อไป

7) ด้านการมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์

ด้านการมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ พบว่า สมาชิกทุกคนในกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้นมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวเป็นหลัก ส่วนหน่วยงานเอกชนและชาวบ้านในชุมชนจะได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวในบางครั้ง ซึ่งเป็นผลพลอยได้จากการที่นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในหมู่บ้าน การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการรวมกลุ่มของชาวบ้านในชุมชนหลากหลายกลุ่ม ทั้งกลุ่มร่อนแร่ กลุ่มเซรามิก จึงมีการเก็บค่าใช้บริการ ซึ่งราคาจะขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวเลือกใช้บริการ ส่วนชาวบ้านในชุมชนจะได้รับผลประโยชน์จากการที่นักท่องเที่ยวได้เข้ามาพักอาศัย รับประทานอาหาร และซื้อสิ่งของต่างๆ ในชุมชนไม่ว่าจะเป็นของฝากหรืออื่นๆ ทำให้ผู้คนในชุมชนบ้านหาดส้มแป้นได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวร่วมกัน

1.2 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัด

ระนอง

จากการศึกษาการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา บ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง ระหว่างกลุ่มผู้ริเริ่มหรือผู้ก่อตั้งการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ชาวบ้านในชุมชนและสมาชิกกลุ่มต่างๆ และนักท่องเที่ยว สามารถสรุปได้ว่าปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นส่งผลต่อด้านต่างๆ ที่สำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อมและความสะอาด ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ด้านศักยภาพบุคคลในชุมชนในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว และด้านการโฆษณาประชาสัมพันธ์ มีรายละเอียดดังนี้คือ

1) ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและความสะอาด

ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและความสะอาด เช่น ความไม่สะอาดของเส้นทางคมนาคม ป้ายบอกเส้นทางชำรุด ถนนบางเส้นทางยังเป็นถนนลูกรังขาดการปรับปรุงและพัฒนา สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ห้องน้ำ ศูนย์เรียนรู้ ห้องประชุมไม่เพียงพอและไม่สามารถตอบโจทย์กับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม โดยเฉพาะผู้สูงอายุซึ่งไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุทั้งทางลาดและราวจับ รวมทั้งสถานที่ที่ไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากได้

2) ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวที่ชุมชนบ้านหาดส้มแป้นมากขึ้น จึงทำให้สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านดีและด้านแย่ เช่น ด้านดีคือมีการจัดกิจกรรมเก็บขยะประจำหมู่บ้านประจำเดือน ส่วนด้านแย่คือการทิ้งขยะไม่เป็นที่เนื่องจากมีจุดทิ้งขยะที่ไม่เพียงพอกับจำนวนของนักท่องเที่ยวจึงทำให้สถานที่ท่องเที่ยวต่างๆเกิดความเสื่อมโทรม และการไม่ปลูกฝังจิตสำนึกในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมบริเวณรอบๆหมู่บ้านให้คงไว้ซึ่งความสวยงามจึงทำให้สิ่งแวดล้อมบริเวณรอบๆทรุดโทรม

3) ปัญหาด้านศักยภาพบุคคลในชุมชนในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว

ปัญหาด้านศักยภาพบุคคลในชุมชนในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว ผู้เข้าร่วมกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้นส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุในบางครั้งทำให้เกิดการสื่อสารและความเข้าใจที่ไม่ตรงกันจึงทำให้บางครั้งการทำงานเกิดปัญหาขึ้นได้ อีกทั้ง ผู้บรรยายกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนมีความรู้ความสามารถเฉพาะบุคคล บางกิจกรรมจึงจำเป็นต้องมีผู้บรรยายเฉพาะเรื่องไม่สามารถเปลี่ยนคนได้ซึ่งหากผู้บรรยายหลักไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้จะทำให้ไม่มีคนทดแทนและเกิดความติดขัดในการทำกิจกรรมต่างๆต่อไป

4) ปัญหาด้านการโฆษณาประชาสัมพันธ์

ปัญหาด้านการโฆษณาประชาสัมพันธ์ โดยชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุทำให้ไม่มีความรู้เรื่องการโฆษณาประชาสัมพันธ์และการทำการตลาดทำให้แหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามและอุดมสมบูรณ์หลายแห่งไม่เป็นที่รู้จักในวงกว้าง

2. อภิปรายผลการศึกษา

การท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง เริ่มต้นจากการเป็นชุมชนที่อนุรักษ์วัฒนธรรมด้วยการคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของคนในชุมชน ทั้งการร่อนแร่ การทำเซรามิก การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกันของคนในหมู่บ้านทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเซรามิกบ้านหาดส้มแป้นเป็นจุดเริ่มต้นของการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น เนื่องจากเห็นถึงวิถีชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ชื่อเสียงด้านการทำเหมืองแร่มากกว่า 100 ปี ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้นเกิดขึ้นจากการที่ต้องการให้ชุมชนมีการสืบสานและอนุรักษ์วิถีชีวิตต่อไป รวมทั้งต้องการให้ชาวบ้านทุกคนได้เข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ปทุมพร แก้วคา และคณะ (2561) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการ

ท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านฮ่องแฮ พบว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโดยชุมชนร่วมกัน เพื่อให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ ประเพณี วิถีชีวิตและวัฒนธรรม ดังนั้น การเตรียมความพร้อมของชุมชน คือ การศึกษาศักยภาพและข้อจำกัดของชุมชน รวมทั้งการพัฒนาขีดความสามารถของคนทำงาน โดยใช้ องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ศักยภาพของคน ศักยภาพของพื้นที่ การจัดการการมีส่วนร่วมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาชุมชนไปสู่การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

การจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา บ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง ระหว่างกลุ่มผู้ริเริ่มหรือผู้ก่อตั้งการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนรวมทั้งชาวบ้านในชุมชนและสมาชิกกลุ่มต่างๆ มีความร่วมมือในการท่องเที่ยวเป็นอย่างดีในทุกด้าน ทั้งนี้เพราะทุกฝ่ายเล็งเห็นถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์วิถีชีวิตของชุมชนเพื่อให้สามารถคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้นให้มีชื่อเสียงและรองรับนักท่องเที่ยวที่มีปริมาณเพิ่มขึ้นทุกปี อีกทั้งยังสามารถแข่งขันกับสถานที่ท่องเที่ยวในลักษณะเดียวกันที่อื่นได้ หากสถานที่ท่องเที่ยวมีชื่อเสียงทุกฝ่ายก็จะได้รับผลประโยชน์รวมไปถึงการกระจายรายได้ที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กชธมน วงศ์คำ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหัวขัว ตำบลแกดำ อำเภอกำแพง จังหวัดมหาสารคาม ได้กล่าวว่า ชุมชนมีความพร้อม ความต้องการ และมีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยว การกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนจะต้องเป็นเจ้าของจัดการดูแล เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน โดยคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลชนก จันทร์เกตุ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา ชุมชนเกาะยอ จังหวัดสงขลา กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนเกาะยอ ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้นำ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในชุมชน ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากเครือข่ายภายนอก และปัจจัยด้านนโยบายมาตรการและกฎหมาย ซึ่งนำไปสู่ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะยอเพื่อให้เกิดความยั่งยืน และสอดคล้องกับแนวคิดของ เมตตา เก่งชูวงศ์ และคณะ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ยั่งยืนของบ้านปลาบู่ ตำบลหนองแสง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดมหาสารคาม กล่าวว่า ชุมชนบ้านปลาบู่มีศักยภาพที่ได้ศึกษามา 4 ด้าน ได้แก่ ศักยภาพด้าน

ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ศักยภาพด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ศักยภาพด้านการบริหารจัดการองค์กร และศักยภาพด้านการเรียนรู้ โดยศักยภาพเหล่านี้เป็นสิ่งที่นำไปสู่การพัฒนาในลักษณะของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านปลาบูได้ด้วยการพัฒนาให้ได้มาตรฐานและมีความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นรวมไปถึงการพัฒนาการผลิตให้เป็นสินค้าและบริการเพื่อให้เกิดเป็นรายได้ของชุมชน โดยต้องนำหลักการตลาดมาพัฒนานวัตกรรมสินค้าและบริการ เพื่อการสร้างอาชีพ เสริมรายได้เพื่อวิถีชีวิตที่ยั่งยืนของคน ครอบครัวและชุมชนบ้านปลาบูให้มีสืบต่อไปในอนาคต และสอดคล้องกับ นิสาร์ตน์ จุลวงศ์ (2553) การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม พบว่า การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนแห่งนี้มาจากการมีส่วนร่วมของชุมชน การมีผู้นำที่เข้มแข็ง เสียสละ และมีวิสัยทัศน์ ความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันของคนในชุมชน และการแบ่งผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม เพื่อนำไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนต่อไป

ประเด็นที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น คือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ด้านศักยภาพบุคคลในชุมชนในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว และด้านการโฆษณาประชาสัมพันธ์ ทั้งนี้มีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย เช่น การสนับสนุนทางการเงินของหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องกับชุมชนบ้านหาดส้มแป้น ขาดจิตสำนึกในการรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น การบริหารงานที่ไม่เป็นมืออาชีพ จึงไม่สามารถดึงศักยภาพของคนในชุมชนออกมาได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งชาวบ้านและผู้ที่เกี่ยวข้องบางกลุ่มไม่ให้ความร่วมมือในการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้นเท่าที่ควร เป็นต้น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วันวิสาข์ พลอย อินสว่าง (2553) ที่ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนและผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อพื้นที่เกาะลันตา จังหวัดกระบี่ โดยพบว่า การท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบทางด้านบวกหรือด้านลบ ทั้งชุมชนยังขาดความรู้และความเข้าใจในด้านการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยว ความไม่ชัดเจนในด้านแนวความคิด หลักการ วิธีการ และกระบวนการ รวมทั้งการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและการกระจายผลประโยชน์ให้ชุมชนท้องถิ่น และขาดความร่วมมืออันดีระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนทั้งนี้ผลกระทบที่เกิดขึ้นได้ส่งผลดีและผลเสียต่อวิถีชีวิตของชุมชน แต่คนในชุมชนเองมีความเต็มใจที่จะให้การท่องเที่ยวนั้นเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของ

การดำเนินชีวิต เพราะเล็งเห็นว่าการท่องเที่ยวได้สร้างผลดีต่อวิถีชีวิตมากกว่าผลเสีย และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พิฑูรย์ ทองฉิม (2558) ที่ได้ศึกษาการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ พบว่าการท่องเที่ยวที่ผ่านมาได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบทางด้านบวกหรือด้านลบ ทั้งในด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี โดยผลกระทบที่เกิดขึ้นได้ส่งผลดีและผลเสียต่อวิถีชีวิตของชุมชน อันเป็นเหตุปัจจัยให้เกิดการปรับตัวของระบบการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก

การท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้นมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวทั้ง 7 ด้าน คือ ด้านบทบาทหน้าที่ในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางและการทำแผนเพื่อจัดกิจกรรมและโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนข้อมูลข่าวสารและความรู้ความชำนาญที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมในการช่วยตัดสินใจในกิจกรรมและโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานกิจกรรมและโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน และด้านการมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ พบว่าทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวไม่มากนักน้อย แต่หากต้องการให้การมีส่วนร่วมเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นควรมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในขั้นตอนอื่นๆด้วยเพื่อนำไปสู่การวางแผนแก้ไขปัญหาที่มีอยู่ในชุมชนในปัจจุบัน จากการศึกษาการท่องเที่ยวโดยชุมชนพบว่าผลตอบแทนส่วนกลางที่เหลือจากกระจายรายได้แก่สมาชิกทุกคนในกลุ่มแล้วมีจำนวนน้อยไม่สามารถนำไปพัฒนาส่วนอื่นๆในชุมชนให้ดีขึ้นกว่าเดิมได้ นอกจากนี้ยังพบปัญหาและอุปสรรคในชุมชน คือ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน การเพิ่มจำนวนสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว และดึงศักยภาพของคนในชุมชนออกมาให้มากที่สุด ทั้งนี้การท่องเที่ยวไม่ได้ส่งผลกระทบทางบวกและทางลบโดยตรงกับทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ขึ้นอยู่กับกิจกรรม สถานการณ์ของช่วงเวลานั้นๆ และปัจจัยอื่นๆด้วยเช่นกัน ทั้งนี้การท่องเที่ยวโดยชุมชนควรมีการสื่อสารกันภายในชุมชนว่าปัจจุบันชุมชนบ้านหาดส้มแป้นมีทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอะไรที่น่าสนใจและก่อประโยชน์ในด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้ชาวบ้านในชุมชนตระหนักถึงคุณค่าในทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีอยู่และรู้ถึงวิธีการรักษาทรัพยากรทางการท่องเที่ยววันๆ รวมถึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการช่วยกันพัฒนาเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่

มีศักยภาพอยู่ในระดับสูง และผู้นำของชุมชนควรมีส่วนร่วมและให้ช่วยเหลือในการจัดการเรื่อง การท่องเที่ยวควบคู่ไปกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนนั้น เป็นสิ่งสำคัญมากเพราะถือเป็นหัวใจหลักในการกำหนดแนวทางการพัฒนาและแก้ไขปัญหาในส่วนที่ บกพร่องอยู่ ทั้งในส่วนของเรื่องงบประมาณซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ หากได้รับการสนับสนุนเรื่องงบประมาณ อย่างจริงจังจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนก็จะทำให้ชุมชนบ้านหาดส้มแป้นสามารถพัฒนา ศักยภาพในหลายๆด้านได้และยังเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในแข่งขันกับชุมชนที่มีการจัดกิจกรรม การท่องเที่ยวในลักษณะเดียวกันได้ดียิ่งขึ้นอีกด้วย อีกทั้งยังสามารถนำงบประมาณมาส่งเสริมก่อสร้างสิ่ง อำนวยความสะดวกเพื่อรองรับกับความต้องการของนักท่องเที่ยว อาทิ ป้ายบอกทาง ถนนและ เส้นทาง การเข้าถึงชุมชน ทางเดิน ห้องน้ำ ถังขยะและจุดทิ้งขยะ เพื่อให้เกิดความสะดวกสบายแก่ นักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนทุกท่าน และยังเป็นกรให้ความสะดวกแก่ชาวบ้านในชุมชนบ้านหาดส้ม แป้นอีกด้วย

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

- 1) ชุมชนบ้านหาดส้มแป้นควรพัฒนาศักยภาพของชาวบ้านในชุมชนโดยการเปิดโอกาสใน การศึกษาดูงานจากแหล่งชุมชนที่มีชื่อเสียงที่ประสบผลสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้มีการพัฒนากิจกรรมของชุมชนให้เกิดความน่าสนใจและแปลกใหม่ขึ้นด้วย
- 2) ชุมชนบ้านหาดส้มแป้นเป็นชุมชนที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่สวยงามมากมาย แต่ก็ต้อง ปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่น ห้องน้ำ ทางเดิน รวมถึงถนนหนทางเพื่อการคมนาคมที่ สะดวกสบายยิ่งขึ้น เป็นต้น
- 3) ชุมชนบ้านหาดส้มแป้นเป็นชุมชนที่มีการคงความเป็นเอกลักษณ์เดิมตั้งแต่อดีตสู่ปัจจุบัน หากชุมชนมีการปฏิบัติสืบทอดวิถีชีวิตควบคู่ไปกับการปลูกฝังเยาวชนรุ่นใหม่ให้ได้รับรู้ประวัติความ เป็นมาและเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ทั้งการรื้อฟื้น และการปั้นเซรามิคจนเกิดเป็นความรักความหวง แห่นในวัฒนธรรมของตน

4) ชาวบ้านในชุมชนบ้านหาดส้มแป้นควรมีการรวมกลุ่มกันของชาวบ้านที่มีความหลากหลายทางอาชีพ เชื้อชาติ และวัฒนธรรม เพื่อกลายเป็นกลุ่มองค์กรที่ใหญ่และมีความเป็นปึกแผ่นมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้รายได้เพิ่มมากขึ้นและมีอำนาจในการต่อรองกับหน่วยงานภายนอกได้ดีขึ้น

5) ชุมชนบ้านหาดส้มแป้นควรส่งเสริมและกระตุ้นการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านหาดส้มแป้น ทั้งในส่วนของ การส่งเสริมด้านการตลาดการท่องเที่ยวและในด้านการจัดการดูแลอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

3.2 ข้อเสนอแนะในครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาถึงบทบาทของภาครัฐทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น รวมไปถึงองค์กรเอกชนต่อการสนับสนุนการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน

2) ควรศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชน และแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนบ้านหาดส้มแป้นเพื่อเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน รวมถึงการกระจายผลประโยชน์อย่างทั่วถึงให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

3) ควรมีการศึกษาถึงการจัดการทางการตลาดและการประชาสัมพันธ์ของชุมชนบ้านหาดส้มแป้น

4) ควรศึกษาการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวภายในชุมชนและรอบข้าง เพื่อเพิ่มจุดท่องเที่ยวที่ดึงดูดความสนใจให้แก่นักท่องเที่ยว

5) ควรมีการศึกษาถึงขีดความสามารถในการรองรับของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อให้การท่องเที่ยวไม่ส่งผลกระทบต่อชุมชนในอนาคต

6) ควรศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลให้ครอบคลุมทั้งผู้นำชุมชน ชาวบ้าน หน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และนักท่องเที่ยว ด้วยวิธีการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณในประเด็นที่ต้องการ

รายการอ้างอิง

- Adhikary, M. (1995). *Management of ecotourism*. Bangkok: Srinakarinwirot University.
- Fennell, D. A. (1999). *Ecotourism an Introduction*. London: Rout ledge.
- Giampiccoli, A., & Kalis, J. H. (2012). Tourism, Food, and Culture: Community-Based Tourism, Local Food, and Community Development in Mpondoland. *Culure, Agriculture, Food & Environment*, 34(2), 101-123.
- กชรมน วงศ์คำ. (2562). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหัวขัว ตำบลแกดำ อำเภอกำแพง จังหวัดมหาสารคาม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- กมลชนก จันทร์เกตุ. (2560). การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา : ชุมชนเกาะยอ จังหวัดสงขลา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- การท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการนโยบาย การท่องเที่ยวแห่งชาติ.
- การท่องเที่ยวและกีฬา. (2557). รายงานภาวะเศรษฐกิจท่องเที่ยว ฉบับที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2561). กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง. เข้าถึงเมื่อ 21 ธันวาคม 2562. <https://www.trtaward.com/best-creative-experience/baan-hat-sompae-ranong/>.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2563). การนำเสนอทิศทาง การส่งเสริมการท่องเที่ยว ของ ททท. ปี 2563. เข้าถึงเมื่อ 21 ธันวาคม 2562. <https://www.tatreviewmagazine.com/article/tourism-direction-2020/>.
- กุลวดี ละม้ายเงิน และเทิดชาย ช่วยบำรุง. (2558). กระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตพื้นที่พิเศษ : เมืองโบราณอู่ทองจังหวัดสุพรรณบุรี. เข้าถึงเมื่อ 25 ธันวาคม 2562. <https://ph01.tci-thaijo.org/index.php/psru/article/view/58326>.
- ชมพูนุท โมราชาติ. (2551). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านชะชอม หมู่ที่ 7 ตำบล นาโพธิ์กลาง อำเภอบึงสามพัน จังหวัดอุบลราชธานี. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ชัยนุวัฒน์ ปูนคำปิ่น และชัยพงษ์ สำเนียง. (2555). การท่องเที่ยวโดยชุมชน (*Community - Based Tourism*) การสร้าง ขยายเศรษฐกิจและวิถีชีวิตท้องถิ่น. เข้าถึงเมื่อ 21 ธันวาคม 2562. <https://prachatai.com/journal/2012/04/39979>.
- นิสารัตน์ จุลวงศ์. (2553). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรร่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม. มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). การตลาดอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (*Sustainable Tourism Developmen*).

กรุงเทพฯ : บริษัท เพรส แอนด์ ดีไซน์ จำกัด.

ปทุมพร แก้วคา และคณะ. (2561). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านฮ่องแฮ. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 12(3), 133-149.

พจนา สวนศรี. (2546). คู่มือการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน. กรุงเทพฯ: โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ.

พิฑูรย์ ทองฉิม. (2558). การจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่. เข้าถึงเมื่อ 30 ธันวาคม 2562.

<https://oatd.org/oatd/record?record=oai%5C%3Akb.psu.ac.th%5C%3A2010%5C%2F10157>.

ภัทรภาพร จันตะนี. (2554). การจัดการท่องเที่ยวบนพื้นฐานของชุมชน : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนเห็ดดับเต่า ตำบลสามเรือน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ บช. ม. (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ) พระนครศรีอยุธยา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

มนัส สุวรรณ และคณะ. (2543). คู่มือการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และสภาตำบล (สต.). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

เมตตา เก่งชูวงศ์ และคณะ. (2562). การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ยั่งยืนของบ้านปลาบู่ ตำบลหนองแสง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดมหาสารคาม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

รชพร จันทรสว่าง. (2546). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเอกสารชุดฝึกอบรม. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วรรณภา ศิลปอาษา. (2545). "ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยว หน่วยที่ 1." ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว, 26-29. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วันวิสาข์ พลอย อินสว่าง. (2553). การมีส่วนร่วมของชุมชนและผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อพื้นที่เกาะลันตา จังหวัดกระบี่. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.

วิชญ์ หยกจินดา. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกร่าง ตำบลทับไทร อำเภอบึงน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี. ชลบุรี : วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.

วีระพล ทองมา และประเจต อำนวย. (2547). ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวต่อประชาชนในพื้นที่ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ (น.17-22). เชียงใหม่ : ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ศูนย์ประสานงานเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน. (2555). การท่องเที่ยวโดยชุมชน : แนวคิด CBT. เข้าถึงเมื่อ 25 ธันวาคม 2562. <https://thaicomcommunitybasedtourismnetwork.wordpress.com/>.

สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน. (2557). ชุมชนท่องเที่ยว. เข้าถึงเมื่อ 21 ธันวาคม 2562. <http://www.cbt-i.org/?&start=0&page=-1&ge-travel&categoryTravel-&regionTravel=&provinceTravel-&keyword-&scarch-scarch>.

สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน. (2560). ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ. เข้าถึงเมื่อ 30 ธันวาคม 2562. <http://www.cbt-i.org/?&start=0&page=-1&ge-travel&categoryTravel-&regionTravel=&provinceTravel-&keyword-&scarch-scarch>.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (2557). ยุทธศาสตร์ พ.ศ. 2557 - 2560. เข้าถึงเมื่อ 30 ธันวาคม 2562.

<https://www.slideshare.net/ssusere8e64b/2557-2560>.

สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดระนอง. (2561). ข้อมูลพื้นฐานของจังหวัดระนอง. เข้าถึงเมื่อ 25 ธันวาคม 2562. <https://ranong.cdd.go.th/>.

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดระนอง. (2559). ข้อมูลพื้นฐานของจังหวัดระนอง. เข้าถึงเมื่อ 25 ธันวาคม 2562.

<https://ranong.cdd.go.th/>.

สุรีพร พงษ์พานิช. (2544). การมีส่วนร่วมของประชาชน บทบาทใหม่ของประชาชนกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. เข้าถึงเมื่อ 30 ธันวาคม 2562. [http://conservation.forest.ku.ac.th/ecotourdb/Cgi-](http://conservation.forest.ku.ac.th/ecotourdb/Cgi-bin/ARTICLE/community_participate.asp)

[bin/ARTICLE/community_participate.asp](http://conservation.forest.ku.ac.th/ecotourdb/Cgi-bin/ARTICLE/community_participate.asp).

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหาดส้มแป้น. (2561). ข้อมูลองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหาดส้มแป้น. เข้าถึงเมื่อ 25 ธันวาคม 2562. <http://www.hatsompaen.go.th/frontpage>.

อรรธรณ เกิดจันทร์. (2557). การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลนคลองโคก จังหวัดสมุทรสงคราม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แนวคำถามในการวิจัยเพื่อใช้สัมภาษณ์แบบเจาะลึก

แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก ชุดที่ 1
สำหรับผู้นำชุมชน และ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา บ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง ของนางสาวกัญญาณัฐ โพธิ์ศรี นักศึกษาหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

วันที่ให้สัมภาษณ์

วันที่..... เดือน..... พ.ศ..... เวลา.....

สถานที่สนทนา.....

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล

ชื่อ-สกุลผู้ให้สัมภาษณ์..... เพศ..... อายุ..... ปี

การศึกษา..... อาชีพ..... รายได้..... บาท

บทบาทหน้าที่ในชุมชน.....

ส่วนที่ 2 ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง ทั้งในเรื่องประวัติศาสตร์ การพัฒนา และการเปลี่ยนแปลง

2.1 การก่อตั้งและประวัติศาสตร์ชุมชน

2.2 การเปลี่ยนแปลงของชุมชนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

- 2.3 การรวมกลุ่มและความสัมพันธ์ในชุมชน
- 2.4 ประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน
- 2.5 ข้อมูลพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน
- 2.6 การอนุรักษ์และการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน
- 2.7 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและร่วมกันดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน
- 2.8 สาเหตุของการก่อตั้งการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง
- 2.9 ผู้ริเริ่มในการก่อตั้งการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง
- 2.10 จำนวนสมาชิกตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันของชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง
- 2.11 กระบวนการในการก่อตั้งการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง

** ข้อคำถาม 2.8 – 2.11 เป็นคำถามสำหรับผู้นำชุมชนเท่านั้น

ส่วนที่ 3 ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง

- 3.1 ท่านมีบทบาทหน้าที่ในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้นอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

- 3.2 ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางและการทำแผนเพื่อจัดกิจกรรมและโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

3.3 ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนข้อมูลข่าวสาร และความรู้ความชำนาญที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

3.4 ท่านมีส่วนร่วมในการช่วยตัดสินใจในกิจกรรมและโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

3.5 ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานกิจกรรมและโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

3.6 ท่านมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้นหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

3.7 ท่านมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

ส่วนที่ 4 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา
บ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง

4.1. ปัญหา อุปสรรค และ ข้อเสนอแนะ

4. 1.1 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้าน
หาดส้มแป้น

.....

.....

.....

4.1.2 ข้อเสนอแนะในการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านหาดส้ม
แป้น

.....

.....

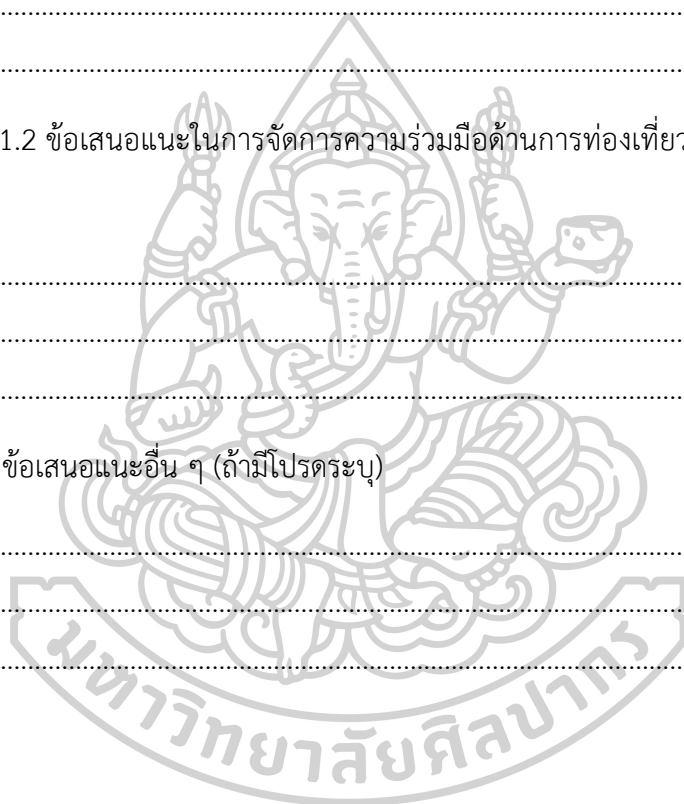
.....

4.2. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ (ถ้ามีโปรดระบุ)

.....

.....

.....

แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก ชุดที่ 2
สำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยว

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การจัดการความร่วมมือด้าน
การท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา บ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง ของนางสาวกัญญาณัฐ โพธิ์ศิรี
นักศึกษาหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน คณะ
วิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

วันที่ให้สัมภาษณ์

วันที่..... เดือน..... พ.ศ..... เวลา.....

สถานที่สนทนา.....

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล

ชื่อ-สกุลผู้ให้สัมภาษณ์..... เพศ..... อายุ..... ปี

ภูมิลำเนา.....

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นต่อชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง

1. ท่านรู้จักชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนองได้อย่างไร

.....
.....
.....

2. เพราะเหตุใด ท่านจึงเลือกเดินทางมาท่องเที่ยวที่ชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง

.....

.....

.....

3. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง

.....

.....

.....

4. ท่านคิดว่าการจัดการด้านการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนองเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

5. จากการมาท่องเที่ยวที่ชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง ท่านพบข้อดี หรือ ความประทับใจ
ด้านใดบ้าง อย่างไร

.....

.....

.....

6. จากการมาท่องเที่ยวที่ชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง ท่านคิดว่ามีความแตกต่างจากสถานที่
ท่องเที่ยวโดยชุมชนที่อื่นๆหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

ส่วนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา บ้านหาดส้ม
แป้น จังหวัดระนอง

1. จากการมาท่องเที่ยวที่ชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง ท่านพบปัญหาด้านใดบ้างหรือไม่
อย่างไร

.....

.....

.....

2. จากคำถามข้อที่ 1 ท่านมีข้อเสนอแนะที่ต้องการให้ชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนองพัฒนา
ด้านใดบ้างหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น

ลำดับที่	ชื่อ (นามสมมติ)	เพศ	วัน/เดือน/ปี ที่สัมภาษณ์
1	ประธานการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น	หญิง	28 มิถุนายน 2563
2	รองประธานการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น 1	หญิง	20 มิถุนายน 2563
3	รองประธานการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น 2	ชาย	20 มิถุนายน 2563
4	กรรมการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น 1	หญิง	5 มิถุนายน 2563
5	กรรมการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น 2	หญิง	5 มิถุนายน 2563
6	พัฒนาชุมชนอำเภอเมืองระนอง	หญิง	10 มิถุนายน 2563
7	ผู้ประกอบการธุรกิจที่พักในชุมชนบ้านหาดส้มแป้น 1	ชาย	5 มิถุนายน 2563
8	ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในชุมชนบ้านหาดส้มแป้น 2	ชาย	5 มิถุนายน 2563
9	ผู้ประกอบการธุรกิจในชุมชนบ้านหาดส้มแป้น 3	หญิง	5 มิถุนายน 2563
10	มัคคุเทศก์ท้องถิ่นในชุมชนบ้านหาดส้มแป้น	ชาย	20 มิถุนายน 2563
11	นักท่องเที่ยว 1	หญิง	25 กรกฎาคม 2563
12	นักท่องเที่ยว 2	หญิง	25 กรกฎาคม 2563
13	นักท่องเที่ยว 3	ชาย	25 กรกฎาคม 2563
14	นักท่องเที่ยว 4	ชาย	25 กรกฎาคม 2563

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาวกัญญาณัฐ โพธิ์คีรี
วัน เดือน ปี เกิด	29 สิงหาคม 2539
สถานที่เกิด	ระนอง
วุฒิการศึกษา	ปริญญาบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาการจัดการโรงแรมและท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ที่อยู่ปัจจุบัน	118/226 ถนนท่าเมือง ตำบลเขานิเวศน์ อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง 85000

